

Del desembre ençà s'han produït fets excepcionals que probablement el futur qualificarà d'històrics. Un d'ells, indubtablement positiu, és la incorporació de nous països a la Unió Europea.

Malauradament, però, el semestre que deixem enrera s'ha vist sotragat pel clima de crispació, per la inestabilitat econòmica, per la continuació de la violència i la mort a l'Iraq amb el seu seguit de tortures humiliants i d'intoleràncies i, sobretot, probablement relligat al conflicte anterior, pel sagnant atemptat del 11 de març a Madrid. De la crispació ens en parla el P. Abat en el seu pòrtic. Diguem aquí alguna paraula, des de la nostra fe, sobre l'atemptat terrorista.

Costa. És difícil mantenir la serenitat davant la brutalitat i gratuïtat d'aquest atac. Cal comprendre humanament que, d'entrada, l'ànima de les persones davant d'aquest fet se'ns encegui de violència i d'esperit de venjança. Aquest esperit pot agafar diverses cares: escampar la por per l'aspecte físic dels nord-africans; atiar formes de racisme i d'exclusió; o justificar amb arguments aparentment racionals l'impuls que neix de l'odi per desqualificar tot un col·lectiu. Cal recordar que el cinquè manament, "no mataràs", no només prohibeix com a mal l'eliminació física de les persones o les tortures de tot tipus, sinó també el consentiment interior del sentiment d'odi en el nostre cor o el desig de venjança. Cal odiar, certament, l'assassinat i el pecat i cal exigir justícia. Però cal també, és una exigència cristiana, estimar el pecador fins i tot encara que es manifesti com a enemic nostre. És un senyal distintiu de la nostra fe.

A més de solidaritzar-nos amb les víctimes de l'atemptat i de pregar per elles, pels seus familiars i per tots els ferits, ho hagin estat físicament o psíquica, hem de tenir present també que en la nostra fe hi entra la certitud de la resurrecció. És difícil pair la foscor i el no sentit del dolor, del mal i de la mort, fins i tot des de la perspectiva cristiana. Però encara que no se'ns hagi revelat del tot el seu sentit, al bell mig del sofriment, mentre fem companyia al qui pateix i lluitem alhora contra el mateix dolor i la mateixa mort, cal recordar l'esperança de la resurrecció i de la plenitud final a la qual està destinada tota la Humanitat. Els morts d'Atocha ressuscitaran. Quan apareixen temors apocalíptics cal confiar que Déu té l'última paraula. I que l'esperança cristiana es situa enllà de les expectatives racionals i consisteix a confiar que tot plegat, la Història, acabarà bé.

Aquesta és, precisament, l'esperança amb què la comunitat pobletana va acomiadar les despulles del P. Agustí Altisent, monjo de Poblet, cridat a la presència del Pare poc abans que el número d'aquesta revista entrés a la impremta. Descansi en pau.



CRISPACIÓ

Em sento crispat. En aquest moment estic lleument agitat, tinc una mica tensos els nervis ja que he d'escriure aquestes línies que em demana el director de la revista i el calendari s'esgota. Però no arribo a la irritació o a l'exasperació, perquè sóc conscient que era un compromís adquirit fa dies.

En això de la crispació hi ha un mostrar variat que, de menys a més, comença amb una lleu ondulació de l'ànim, continua per una creixent agitació i tensió fins a arribar a la talla més gran: la irritació o l'exasperació.

Sí. Passa com en uns grans magatzems, quan vostè va a comprar-se una camisa i té davant seu tota una interessant gamma de talles i colors. I vostè es troba que amb la talla elegida se sentirà incòmode o, encara pitjor, farà el ridícul.

Així que, si us plau, no se senti vostè incòmode ni ridícul. És a dir: no es crispi, home!, perquè amb això no modificarà vostè la talla de la camisa. Més aviat diria que es modifica vostè a si mateix. I quina presència tindrà amb una talla que no és la seva?

Ens resulta fàcil confondre'ns d'aparador i de peça. Hauríem de mirar amb deteniment en el mirall la nostra crispació.

A l'aparador mundial hi ha crispació fins a nivells màxims en el món de la política amb els seus mortífers "jocs" de guerra i de soldats. Hi ha un "joc" que anomenen globalització, un altre que es diu seguretat... Per cert que aquest darrer és molt mogut i de crispació

CRISPACIÓN

Me siento crispado. En este momento estoy levemente agitado, tengo algo tensos los nervios ya que tengo que escribir estas líneas que me pide el director de la revista y el calendario se agota. Pero no llego a la irritación o a la exasperación, pues soy consciente de que era un compromiso adquirido hace días.

En esto de la crispación hay un muestrario variado que, de menos a más, empieza con una leve ondulación del ánimo, sigue por una creciente agitación y tensión hasta llegar a la talla mayor: la irritación o la exasperación.

Sí. Ocurre como en unos grandes almacenes, cuando usted va a comprarse una camisa y tiene ante sí toda una interesante gama de tallas y colores. Y usted se encuentra que, con la talla elegida, se va a sentir incómodo o, lo que es peor, va a hacer el ridículo.

Así que, por favor, no se sienta usted incómodo ni ridículo. Es decir ¡no se crisper, hombre!, pues con ello no va a modificar usted la talla de la camisa. Más bien diría que se modifica usted a sí mismo. Y ¿qué presencia va a tener con una talla que no es la suya?

Nos resulta fácil confundirnos de escaparate y de prenda. Deberíamos mirar con detenimiento en el espejo nuestra crispación.

En el escaparate mundial hay crispación hasta niveles máximos en el mundo de la política con sus mortíferos "juegos" de guerra y de soldados. Hay un "juego" al que llaman globalización, otro que se llama seguridad... Por cierto que éste es muy movido y de crispación garantiza-

garantida i generalitzada. Aquí resulta molt difícil recomanar que no es crispin, perquè els que dirigeixen el "joc" són molt hàbils i sempre volen ser els qui guanyen. I en aquest joc de la vida ja se sap: un dia guanyen uns; un altre dia guanyen els altres. I ja no ho dic només per les eleccions. Però també.

Així mateix tenim l'aparador nacional. Els últims mesos han estat d'interès pujat i d'una rica gamma de crispacions. Certament elevades. En ocasions jo diria que greus. Tot un joc de crispacions. I sempre hi ha qui pretén tenir totes les cartes de la baralla. Però ¿qui desitja continuar jugant si sempre és l'altre el que té la carta que li permet guanyar la partida? Això et va tensant fins que al final, irritat, un deixa el joc. El correcte i el fet habitual és que les cartes vagin repartides...I que hi hagi un diàleg de cartes: dóna i agafa, com en un senzill joc d'intercanvi de cartes...

Ens podem detenir també davant l'aparador social en què uns es crispin perquè no els surten els comptes, és a dir, els balanços previstos. Altres perquè no els surten els comptes tampoc, és a dir, el mínim per arribar amb decòrum al final de mes. Fins i tot febrer resulta massa llarg! Aquí pot haver-hi crispacions que trenquin fins i tot els aparadors.

Un altre aparador: el de la família. Cada vegada més buit, cada dia amb menys llum, cada

da y generalizada. Aquí resulta muy difícil recomendar que no se crispin, porque los que dirigen el "juego" son muy hábiles y siempre quieren ser los que ganan. Y en este juego de la vida ya se sabe: un día ganan unos; otro día ganan otros. Y ya no lo digo solamente por las elecciones. Pero también.

Asimismo tenemos el escaparate nacional. Los últimos meses han sido de interés subido y de una rica gama de crispaciones. Ciertamente elevadas.

En ocasiones yo diría que graves. Toda una baraja de crispaciones. Y siempre hay quien pretende tener todas las cartas de la baraja. Pero ¿quién desea seguir jugando si siempre es el otro el que tiene la carta que le permite ganar la partida? Esto te va tensando hasta que al final, irritado, uno deja el juego. Lo correcto y lo habitual es que las cartas vayan repartidas...Y que haya un diálogo de cartas: dame y toma, como en un sencillo juego de intercambio de cartas...

Nos podemos detener también ante el escaparate social en el que unos se crispin porque no les salen las cuentas, es decir, los balances previstos. Otros porque no les salen las cuentas tampoco, es decir, el mínimo para llegar con decoro al final de mes. Incluso febrero resulta demasiado largo. Aquí puede haber crispaciones que rompan incluso los escaparates.

Otro escaparate: el de la familia. Cada vez más vacío, cada día con menos luz, cada día con





dia amb més crispació... que fins i tot degenera en violència, fractura i abandonament; quan de fet la família és el lloc on més propici es fa l'espai i el temps per emprovar-se aquesta peça que ens va a mida.

Hi ha també crispació a la vida de l'Església: bisbe, sacerdot, laic, dona, justícia, institució, ... hi ha tot un rosari de paraules, o almenys una lletania, que un dia sí i un altre també són objecte de polèmica i fins i tot de viva crispació. I no merament les paraules en si, sinó la realitat que hi ha al darrere i la seva concepció concreta davant la vida.

I així de crispació en crispació va creixent el desert. Ja no cal per a això la sequera. Perquè el desert era el domicili lògic de l'home que buscava només ser ell com una criatura pobra i sola que únicament depèn de Déu. Ara el desert és una cosa molt diferent: el lloc de naixement d'una nova i terrible creació, el camp d'experimentació del poder a través del qual l'home intenta destruir el que Déu ha beneït. Un tauler viu, molt viu, d'una aguda crispació.

L'home ja no necessita Déu i pot viure en el desert dels seus propis recursos. L'home es posa a si mateix al centre. I va creixent, imparable, la crispació enfront de la crispació, camí de la violència més extrema i més cega. I així el desert es converteix en la seu de la desesperació. Desesperació, angouxa...., que pots trobar en tombar una cantonada, qualsevol cantonada.

Fa temps que ens recordava Ortega: *"El planeta se ha puesto nervioso, y apenas hay países, grupos, hombres, que conserven plena serenidad. El hombre está "fuera de*

más crispación... que incluso degenera en violencia, fractura y abandono; cuando de hecho la familia es el lugar donde más propicio se hace el espacio y el tiempo para probarse esa prenda que va a la medida.

Hay también crispación en la vida de la Iglesia: obispo, sacerdote, laico, mujer, justicia, institución, ... hay todo un rosario de palabras, o por lo menos una letanía, que un día sí y otro también vienen siendo objeto de polémica encontrada e incluso de viva crispación. Y no meramente las palabras en sí, sino la realidad que hay detrás y su concepción concreta ante la vida.

Y así de crispación en crispación va creciendo el desierto. Ya no se necesita para ello la sequía. Porque el desierto era la morada lógica del hombre que buscaba sólo ser él como una criatura pobre y sola que únicamente depende de Dios. Ahora el desierto viene a ser algo muy distinto: el lugar de nacimiento de una nueva y terrible creación, el campo de experimentación del poder a través del cual el hombre trata de destruir lo que Dios ha bendecido. Un tablero vivo, muy vivo, de una aguda crispación.

El hombre ya no necesita a Dios, y puede vivir en el desierto de sus propios recursos. El hombre se pone a sí mismo en el centro. Y va creciendo, imparable, la crispación frente a la crispación, camino de la violencia más extrema y más ciega. Y así el desierto se convierte en la sede de la desesperación. Desesperación, angousta...., que puedes encontrar a la vuelta de la esquina, de cualquier esquina.

Hace tiempo que nos recordaba Ortega: *"El planeta se ha puesto nervioso, y apenas hay países, grupos, hombres, que conserven*

sí". Y entonces rebrota en él el animal. Porque estar "fuera de sí", esclavo de la inquietud de su contorno, en perpetuo azoramiento y nerviosismo, es la característica del animal. Meterse en sí mismo, ensimismarse, es el privilegio y el honor de nuestra especie. Hagamos, pues, propaganda de la serenidad"¹.

Encara afegirà que el mal humor és estèril i que aquest va de bracet amb la crispació. Per contra es pot dir que totes les grans èpoques han sabut sostenir-se gràcies a l'esforç esportiu del somriure.

Molt abans ho recordava Sant Pau: *Viviu sempre contents, pregueu contínuament, (...) perquè això vol Déu de vosaltres en Jesucrist (Tes 5, 16). Gairebé res no ens demana Déu! ¿Va pensar que el seu projecte arribaria fins a aquest segle?*

¿Voleu una altra perla de Sant Pau?: *Tingueu sempre converses agradables, i amaniules amb una mica de sal; sapiguen com heu de respondre a cadascú. (Col 4,6).*

Fem, doncs, propaganda de la serenitat. I que la nostra paraula tingui sempre un "punt d'humor".

Josep Alegre

Abat de Poblet.

plena serenidad. El hombre está "fuera de sí". Y entonces rebrota en él el animal. Porque estar "fuera de sí", esclavo de la inquietud de su contorno, en perpetuo azoramiento y nerviosismo, es la característica del animal. Meterse en sí mismo, ensimismarse, es el privilegio y el honor de nuestra especie. Hagamos, pues, propaganda de la serenidad"¹.

Todavía añadirá que el mal humor es estéril y que éste va del brazo de la crispación. Por contra cabe decir que todas las grandes épocas han sabido sostenerse merced al esfuerzo deportivo de la sonrisa.

Mucho antes lo recordaba San Pablo: *Estad siempre alegres, orad, porque esto quiere Dios de vosotros los cristianos (Tes 5, 16). ¡Casi nada lo que nos pide Dios! ¿Pensó que su proyecto llegaría hasta este siglo?*

¿Queréis otra perla de San Pablo?: *que vuestra conversación sea siempre agradable, con su pizca de sal, sabiendo cómo tratar con cada uno (Col 4,6).*

Hagamos, pues, propaganda de la serenidad. Y que nuestra palabra tenga siempre un "punto de humor".

José Alegre

Abad de Poblet.



NOTES

1. Ortega y Gasset, J.: "Meditación de la técnica" en *Revista de Occidente*, Madrid 1977, p. 133

NOTAS

1. Ortega y Gasset, J.: "Meditación de la técnica" en *Revista de Occidente*, Madrid 1977, p. 133

UN RECÉS PER PREPARAR EL NADAL

Per segon any consecutiu la Germandat de Poblet, per iniciativa del P. Abat, va convocar una jornada de reflexió i pregària per preparar el Nadal. L'assistència va ser nombrosa i l'organització va ser perfecta. Un cop més els assistents van comprovar la tradicional hospitalitat benedictina. Ens en fa la crònica el director de "Poblet" que hi va assistir per primer cop.

El dissabte dia 29 de novembre de 2003, vigília del primer diumenge d'Advent, l'abat de Poblet va convocar els germans a un recés per preparar el Nadal. La finalitat d'aquest recés era oferir l'oportunitat de compartir una jornada dedicada a la pregària i a la reflexió amb la comunitat. El recés no estava només adreçat als germans sinó també als seus familiars, en particular a les seves esposes, i a tots aquells o aquelles que volguessin conèixer Poblet i la seva comunitat.

Eucaristia i conferència

Els participants en aquest recés van ser convocats a l'església abacial a les 10. El dia s'anunciava fresc, com pertocava en aquelles dates. El sol, però, va fer acte de presència de bon matí i ja no ens abandonaria al llarg de tota la jornada. La comunitat va modificar l'horari habitual de la missa conventual -ordinàriament els dies feiners la celebren a les 8 del matí- per poder-nos acollir a una hora més avinent, en espe-

cial per als qui es desplaçaven des de llocs llunyans. La lluminositat de l'església a aquella hora del matí, la dignitat i ascètica senzillesa de la litúrgia pobletana i l'homilia del P. Abat van constituir un inici



Foto: Arxíu Poblet.

Els assistents al recés escoltant la dissertació del P. Jesús al locutori del monestir.

immillorable de la jornada i una invitació a un dels gaudis perduts de la civilització d'avui: el silenci i l'apaivagament dels sentiments de tensió. Dit altrament: vàrem anar entrant lentament en la

serenitat que neix de la pau interior.

Acabada l'eucaristia els assistents vàrem ser conduïts a través de la sala del Cubar al locutori actual del monestir on s'havien disposat cadires en una improvisada sala de conferències. A les 11 en punt el P. Jesús M. Oliver ens va parlar sobre l'Advent dins de l'any litúrgic. El P. Jesús, amb la seva coneguda solvència i simpatia, i amb les dots també reconegudes de bon comunicador, va anar desgranant i ampliant els conceptes bàsics d'aquest temps fort de la litúrgia cristiana. Després de situar el sentit d'organitzar el temps per cicles anuals i de donar la notícia històrica de les primeres celebracions, el conferenciant va endinsar-se en l'Advent.

Al final de la tardor -ens va dir- la tenebra sembla vèncer la llum solar, símbol del sentit. Però al voltant del solstici d'hivern el dia retorna a allargar-se. És el nou naixement del sol. Jesús, el Crist, és el sol que venç i destrueix la tenebra, és la llum que dóna el més profund sentit a la nostra vida. Res té, doncs, d'estrany que l'Església des del segle IV, quan comença a celebrar-se el Nadal, dediqui un temps a la preparació de la vinguda del Senyor.

El P. Jesús M. Oliver a partir d'aquí va aprofundir sobre les tres vingudes del Senyor (la primera o històrica, la que es produeix sota el vel de l'Eucaristia i la final, en el darrer dia). Finalment va comentar les figures bíbliques de l'Advent: el profeta Isaïes que anuncia els temps messiànics, Joan Baptista, que prepara la imminència del primer adveniment i, d'una manera especial, Maria, que plena d'esperança, es disposa a tenir un Fill concebut de manera miraculosa. I no s'ha d'oblidar Josep, sempre en segon terme, discret, disposat a complir l'ofici de pare.

Reflexió personal i pregària de migdia

En acabar la conferència els assistents vàrem poder gaudir d'un gran privilegi:

la reflexió i el recolliment dins del monestir. Aquell dia Poblet estava tancat al turisme i s'havia aixecat la clausura de manera que els participants en el recés vàrem tenir tot l'espai del monestir per a nosaltres sols. Tot i la fresca que hi havia a l'ombra, el sol escalfava prou com per poder passejar a poc a poc pel claustre, pels volts de la hostatgeria, pel claustret de sant Esteve, i arran dels merlets de la muralla... Els qui volien podien entrar a pregar a la capella de sant Esteve, davant del Santíssim, on el silenci es densifica de tal manera que fins i tot es pot arribar a escoltar en la seva música particular. En pocs llocs es pot verificar en la pròpia sensibilitat el vers de sant Joan de la Creu: *música callada, soledad sonora!* Efectivament: a la capella de sant Esteve el silenci sona.

Hem de reconèixer, però, que tot i l'ambient fervorós que ens embolcallava, els assistents al recés encara hauríem de fer un esforç més intens per tal de guardar més fidelment el silenci, tal i com ens va demanar de manera insistent el P. Abat.

A la una del migdia ens vàrem aplegar tots a la Sala Capitular per a la pregària del Migdia presidida pel P. Abat. Els cants i la recitació dels salms van ser dirigits pel P. Josep Maria Recasens. Va ser un moment molt viscut i ple d'emoció, no tan sols per la novetat i la venerabilitat estàtica de l'estança sinó per l'ocasió d'aplegar-se tanta gent en una sola veu, en nom del Senyor.

Un cop acabada la pregària del migdia ens vàrem acomodar al refector, preparat amb taules centrals per a l'ocasió. No era fàcil organitzar de cop i volta per part d'una comunitat d'una trentena de monjos, un àpat per a gairebé dues-centes persones. Però la disponibilitat i gestió dels monjos i l'organització de la Germandat van ser molt eficients i tots vàrem poder refer-nos amb ràpida efectivitat. No caldria ni dir que el dinar va ser en silenci; després de la benedicció

de la taula, el P. Tulla, prior del monestir, va llegir amb la típica entonació monàstica i amb la seva particular cadència de veu, les lectures previstes per alimentar també l'esperit mentre es recuperava el cos.

A la tarda: Lectio Divina i les antífones de la O.

En acabat de dinar es van oferir als assistents dues opcions: o bé temps lliure per passejar silenciosament pel monestir o bé assistir a una visita guiada i comentada per Fra Marc Vallès. Una hora més tard, a dos quarts de quatre, estàvem convocats de nou al locutori. Un cop tots asseguts, el P. Abat ens va adreçar la paraula per parlar-nos de la "lectio divina".

L'acte va tenir dues parts. En una primera part el P. Abat ens va parlar de què era la "lectio divina" i com l'havíem de practicar. El nucli de la informació es va articular al voltant del text evangèlic: *busqueu i trobareu, truqueu i se us obrirà*. Una de les comunicacions que Déu ha establert amb nosaltres es troba, sens dubte, en la Bíblia. Si apliquem aquesta màxima evangèlica en la lectura atenta de la Bíblia podem arribar a sentir i a trobar la plenitud del seu significat. *Busqueu* tot llegint; *trobeu*, meditant la paraula llegida; *truqueu*, preguntant lliurement des de l'Esperit que habita en nosaltres a propòsit del que heu trobat; i, finalment, *se'ns obrirà* la mateixa divinitat en la contemplació. En cap moment se'ns va dir que era un camí fàcil i mecànic. Són propostes per començar a caminar.

Déu és gelós del seu temps i sempre ens sorprèn o ens provoca quan menys ho esperem... Evidentment aquest nucli de la *lectio divina* va estar amanit de moltes consideracions, exemples i esments que no podem tractar per raons d'espai en aquesta modesta crònica.

En la segona part de l'acte de la tarda el P. Abat ens va proposar la pràctica de la *lectio*. Ens va donar consells pertinents sobre la necessària lentitud i repòs que convé per dur a terme aquesta forma de pregària i d'intercanvi d'amor amb Déu. I en acabat ens va proposar i dirigir una sessió de lectura divina a propòsit del salm 98. Estic ben segur que per a tots i totes

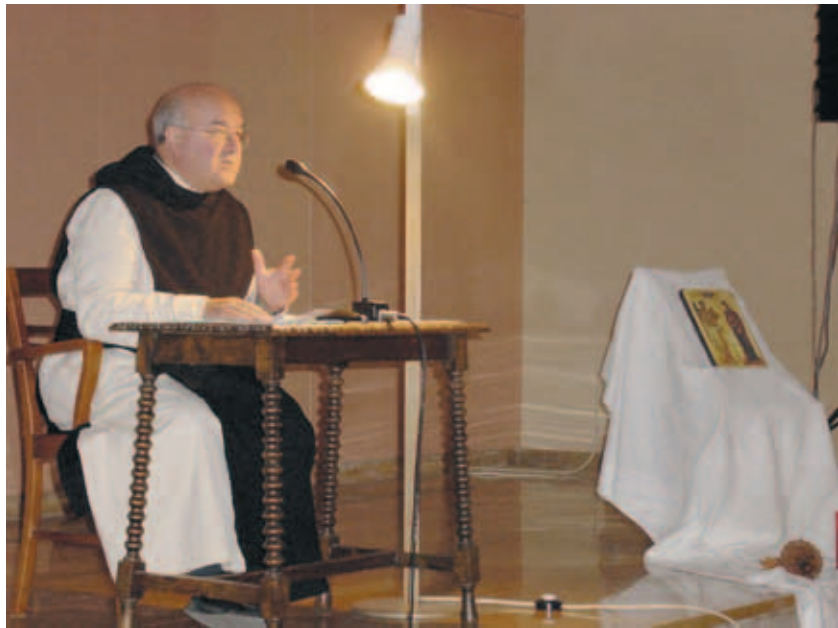


Foto: Arxiu Poblet.

El P. Jesús M. Oliver en un moment de la seva exposició sobre el sentit litúrgic i espiritual de l'Advent.

va ser una experiència profunda i inoblidable; i per a molts, sens dubte, una autèntica invitació a millorar amb l'ajut de Déu la nostra vida interior.

Finalment es va presentar un llibre escrit pel mateix P. Abat, i que generosament va regalar a tots els assistents:

Comentaris a les Antifones de la O. Ens va explicar que entre el 17 i el 23 de desembre l'Església, al final de les



Portada de les "Antifones de la O", redactat pel P. Abat i que va ser regalat als assistents a la jornada de preparació de l'Advent.

Vespres, abans del cant del Magnificat, posa unes antifones que tenen en comú el fet de començar amb una ¡Oh! d'admiració. Així, per exemple, la del dia 17 de desembre diu: *Oh! Saviesa, que has sortit de la boca de l'Altíssim, que abastes totes les coses i les disposes vigorosament i amb bondat, vine a ensenyar-nos el camí de la prudència.* En aquest llibre el P. Abat ens ofereix un comentari de cadascuna de les antifones acompanyada de fragments escollits dels salms. I ens va proposar que durant la

setmana prèvia al Nadal les llegíssim cada dia practicant la *lectio divina*. I ens invitava també a escriure la nostra experiència i a remetre-la-hi, si ho volíem, per preparar la sessió de l'any vinent.

Comiat del dia: les Vespres

Acabada la presentació del llibre *Comentaris a les Antifones de la O*, i després d'uns moments de silenci, ens vàrem adreçar a l'església abacial per a la pregària de les Vespres. Ja és sabut que les festivitats comencen no amb els Matines del dia sinó amb les Vespres del dia anterior. L'endemà, el dia 30 de novembre, era ja el primer diumenge d'Advent, el primer dia del nou any litúrgic. La festa del primer diumenge s'iniciava, doncs, amb les Vespres del dissabte anterior. Així, la preparació de l'Advent al llarg del dia arribava aquí al cim del seu sentit.

Durant tota una jornada havíem repassat el sentit de l'any litúrgic, el significat del seu primer temps (l'Advent), havíem pregat personalment i amb la comunitat i, finalment, havíem entès i viscut, ni que sigui a les beceroles, la pregària a través de la *lectio* del salm 98.

Participant, doncs, en el cant de Vespres amb la comunitat -que generosament l'havia avançada mitja hora per a la nostra comoditat de retorn a les nostres llars- finalitzàvem un dia intens i iniciàvem tots plegats, il·luminats pel carisma de Poblet, un nou Advent, una renovada celebració de l'esperança en la vinguda del Senyor.

Cristòfol-A. Trepat



LA FUNDACIÓ "MONESTIR DE POBLET"

La voluntat de potenciar els valors culturals, ètics i religiosos, ha fet que un grup de fidels laics es proposin constituir una Fundació Canònica Privada que té per objecte la difusió a la societat civil de l'esperit de Poblet i tot allò que representa. Ens en dóna notícia Antoni Maria Andreu i Vives, membre de la Germandat i secretari del patronat d'aquesta fundació.

Finalitats de la fundació

És ben sabut que el monestir de Poblet aplega una comunitat d'homes que, retirats de la vida social, es proposen consagrar la seva vida a viure el cristianisme en profunditat i radicalitat d'acord amb el carisma de la regla de sant Benet. Tot i que no es descarta la influència de la vida i els actes dels monjos sobre la societat resulta evident que aquests no tenen per finalitat difondre els valors monàstics en la vida civil.

La Fundació, en canvi, es proposa com a finalitat adreçar-se a la societat civil en general. Dit d'una altra manera: la Fundació pretén complir la necessitat de projectar els valors monàstics a la societat, desenvolupant no només activitats espirituals sinó també culturals. Per desenvolupar aquestes activitats de difusió de l'esperit de Poblet es necessiten uns recursos econòmics que el Monestir no pot obtenir per la seva normal activitat i que la Fundació pot i es proposa aconseguir. Aquests recursos s'aplicaran a difondre en el món actual

l'esperit de Poblet i tot allò que el Monestir representa.

Aquestes activitats no les pot desenvolupar la comunitat monàstica per si mateixa, atès que no constitueixen el seu objectiu fonamental. És difícil conciliar amb la vida monàstica activitats dirigides a l'obtenció de recursos



econòmics per poder-los aplicar al coneixement, en el món, de tots aquells valors vinculats amb el Monestir. En aquest sentit, cal recordar l'entrevista que el Pare Abat, José Alegre, va concedir a "La Vanguardia" de Barcelona el juny de

l'any 2001, sota el títol "Deixeu-nos ser monjos", en què manifestava la dificultat que representa per als monjos el fet de conciliar amb la vida monàstica les obligacions culturals, polítiques i institucionals. Per això, amb la col·laboració de la comunitat cistercenca de Poblet, un grup de laics han promogut una Fundació que permeti desenvolupar aquelles activitats que els monjos ni poden realitzar ni constitueixen la seva finalitat. En aquest sentit, la Fundació realitzarà una activitat complementària a la del Monestir d'exteriorització fora dels seus murs de tots aquells valors que es desenvolupen a dins.

Actuació de la Fundació

La Fundació actuarà per si sola o en col·laboració amb altres entitats. Les seves activitats seran de molt diversa índole. A tal d'exemple citem la realització de seminaris, congressos, jornades d'estudi, publicacions sobre història, música, cant gregorià, exposicions, etc.

La proposta de programa pel 2004-2005 serà sobre el "Significat d'Europa i tradició del Cister". Aquest tema es desenvoluparà en tres jornades:

- Jornada de Tardor sobre el Cister. Conferenciant: un expert proposat per l'Abadia entre els coneixedors del tema.

- Jornada d'hivern: l'humanisme i la història d'Europa. El conferenciant proposat és Jacques Dallarun.

- Jornada de Primavera: el lent camí de la institucionalització europea. Es pensa en algun líder europeu significatiu (Romano Prodi, Jacques Delors).

- Festival anual de Música: es proposa que tingui caràcter internacional i es celebraria a Poblet durant el mes d'agost. Pel primer any se li encomanarà al Sr. Jordi Savall.

El govern de la Fundació

Respecte al govern de la Fundació, és a dir, el Patronat, ha quedat constituït per persones de diversa procedència del món universitari, cultural i de gestió tan pública com privada. El seu president és el Sr. Josep Ma. Bricall, que fou conseller de la Generalitat de Catalunya i rector de la Universitat de Barcelona.

Antoni M. Andreu





ESCOLTA, FILL

En el número anterior i dins d'aquesta secció vam presentar l'Ofici diví en general i Maitines en particular. Acabada l'hora de Maitines i abans de Laudes, els monjos de Poblet es reclouen a pregar o a meditar individualment a través de la pràctica que sant Benet va anomenar "Lectio divina". D'aquesta manera de trobar Déu i del profit que tots els cristians en podem treure ens en parla Montserrat Salvat Damunt, monja benedictina del monestir de Sant Benet (Montserrat).

La lectio divina o lectura espiritual

"Escolta, fill, les prescripcions del mestre, para-hi l'orella del cor, i acull de bon grat l'exhortació del pare amorós i posa-la en pràctica". Així comença la Regla de Sant Benet, demanant-nos que escoltem la Paraula amb el cor, que l'acollim i que la posem en pràctica. En aquestes ratlles hi trobem els elements de la Lectura espiritual o *Lectio divina*.

La *Lectio divina* és juntament amb l'Ofici diví, la vida de comunitat i el treball, un eix fonamental de la vida monàstica; no es pot entendre un monjo sense un d'aquests quatre eixos.

Aquell qui llegeix la Regla de Sant Benet per primera vegada experimenta sovint una llacuna, i potser una decepció si hi buscava una ajuda per a la seva pregària. I és que aparentment, Benet no forja cap escola de pregària. Recorda que "Déu ens és present en tot lloc" i que "cal donar-se sovint a l'oració". Cap mètode propi. Benet és l'hereu d'una tradició centrada tota ella en l'escolta de la Paraula de Déu, una escolta atenta, meditativa, pregada i portada a la pràctica.

Molt temps després, al segle XII, el monjo Guiu el cartoixà¹ proposà quatre moments per a la pràctica de la *lectio divina*: *lectio*, *meditatio*, *oratio* i *contemplatio*. Així,

la lectura atenta del text (*lectio*) esdevé reflexió i aplicació existencial (*meditatio*), diàleg confiat amb Déu (*oratio*) i abandó als afectes i als sentiments que em provoca l'amor de Déu (*contemplatio*).

La tradició del desert, més antiga, parla d'escoltar-llegir, meditar-rumiar, pregar i posar en pràctica. I jo personalment em sento més còmoda en aquest segon esquema.

La lectura atenta

El primer pas és, doncs, una lectura atenta, sense donar res per suposat, sense voler fer dir res concret al text; es tracta d'escoltar. Després d'haver entès bé el que el text diu per ell mateix, podem començar a preguntar-nos què ens diu a nosaltres, com parla a la nostra situació personal. El text bíblic és un text obert, per això pot tenir per a cadascú una multiplicitat de sentits, segons l'estat en què ens trobem o la disposició que tinguem. La *Lectio divina* és una lectura personalitzada i feta diàleg amb Déu.

Avui assistim a un retorn a la Bíblia, és força corrent trobar-la a les llars cristianes, els grups de pregària la fan servir... però encara estem lluny de conèixer-la de tal manera que ens puguem ser una veritable companya de camí i de vida. Sempre resulta més fàcil recórrer a llibres d'es-

piritualitat, que, en certa manera ens donen la feina feta, la reflexió, l'experiència d'una altra persona. Però Déu no parla a tothom igual; la carta d'un amic és per a l'amic concret; així nosaltres hem de fer l'esforç de llegir la carta de Déu adreçada a nosaltres en l'Escriptura. *"Deia l'abat Joan: no deixa de ser desconcertant que, abandonant les Escriptures prestem atenció a allò que no són les Escriptures. El Senyor ha escrit per a nosaltres i no li parem atenció"*.

La meditatio

El segon pas és la meditació. Meditar vol dir reflexionar, repetir un text més o menys curt, memoritzable, com a preparació per a la pregària. El fet de repetir i memoritzar un text fa que sovint aquest retorni al nostre pensament durant el treball, anant d'un lloc a l'altre, es transformi en vida nostra i d'alguna manera informi el nostre fer. D'aquest meditar se'n diu també "rumiar" en el sentit que ho fan els animals ruminants. Una paraula de St. Antoni mostra com un monjo pot passar el dia recitant salms sense arribar a interioritzar la Paraula: *"El camell necessita poc aliment, perquè el conserva dintre d'ell fins que torna a l'estable, i mentrestant rumia l'aliment fins que penetra la seva carn i els seus ossos. En canvi el cavall necessita molt d'aliment, menja a tota hora i perd a l'instant allò que ha menjat. Doncs bé, procurem no ser com el cavall, recitant les paraules de Déu a tota hora i no acomplint-ne cap; imitem més aviat el camell, recitant cada paraula de l'Escriptura, conservant-la dins nostre fins a assimilar-la i posar-la en pràctica"*.

Oratio

Pregar és el tercer pas de la Lectio. Aprendre l'Escriptura i conèixer-la bé, no és per saber-ne més, és per pregar, perquè la Paraula acompanyi tot el nostre fer i configuri el nostre ser. No és fàcil ser constants en la pregària; sovint ens en cansem, ens vénen cinquanta coses al cap, sempre tenim tanta feina a fer...!!! Això no és pas nou, escoltem una dona del s. IV, amma Teodora, una de les mares del desert. Amb el seny i el realisme propis d'aquestes dones diu: *"Així que et proposis de viure en l'oració apareixerà l'enemic afeixugant*

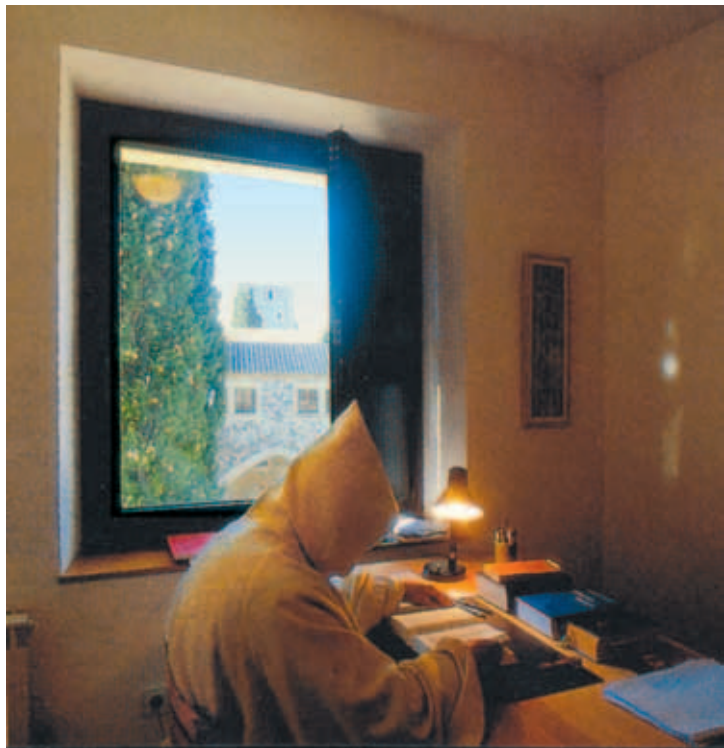


Foto: Arxius Poblet.

Un monjo de Poblet en el moment de pregar i meditar a través de la Lectio Divina.

la teva ànima amb el cansament, el desànim, els mals pensaments, o el teu cos amb la feblesa, les malalties..."

És a dir, quan et disposis a pregar et vindrà la son, recordaràs que havies de fer una cosa que has oblidat, o tot et farà

mal... excuses per a deixar-ho per més tard, o per demà...

Una altra mare del desert, Siclètica, més optimista, diu: "És com aquell que vol encendre un foc: queda tot fumat, li ploren els ulls, però a la fi aconsegueix el seu objectiu. Cal que encenguem en nosaltres el foc diví amb llàgrimes i esforç".

El que sant Cesari diu de la recitació dels salms es pot aplicar també a la Lectura: "Salmejar és com si hom sembrés un camp; pregar és com llaurar perquè la llavor s'enfonsi en la terra i pugui treballar".

Un cop escoltada la Paraula, feta nostra per la meditació, i pregada, no ens pot deixar igual que abans; aquesta Paraula, com la llavor sembrada dóna un

fruit, fa néixer en nosaltres un compromís, canvia alguna cosa en la nostra vida, altrament potser haurem de dubtar que haguem escoltat de debò Déu en la Lectio. "L'abat Antoni deia: un dia es presentà una monja i em digué: "Pare, jo he dejunat dues-centes setmanes, menjant només cada sis dies, he après l'Antic i el Nou Testament, què em resta per fer? Antoni li diu: t'és igual que et menyspreïn o que et lloïn? Respongué: no. T'és igual guanyar o perdre, estimes iguals els parents i els estranys, pots viure igual en la indigència o en l'abundància?, ella respon: no. L'ancià conclougué: doncs tu ni has dejunat dues-centes setmanes ni has après l'Antic i el Nou Testament, t'enganyes a tu mateixa".

Com fer Lectio divina?

La Lectio divina és tan personal com la pregària. Per tant hi ha moltes maneres de practicar-la; fins i tot en la mateixa persona pot diferir segons les èpoques i les situacions personals.

Al monestir tenim el nostre temps establert a l'horari, per tant només és qüestió de voler-s'hi posar, de fidelitat i de "no avantposar res al Crist" que ens parla en aquella hora. Per als laics el més difícil no és pas trobar-hi gust, el que costa és trobar el temps, el moment adequat; és difícil, segur, però no ens enganyem, sempre trobem temps per fer allò que de debò desitgem; encara que costi, l'ideal seria fer-ne una estona cada dia. Conec alguna família que fan *Lectio* junts, i segons diuen, allí es compleix també allò que "el Senyor es revela al més jove", són els nens els qui troben el sentit més genuí del text i els qui en treuen



La meditació a partir de la lectura queda evocada amb intensitat en aquest fragment del quadre del pintor Rembrandt.

les conseqüències pràctiques més encertades i més compromeses.

Opcions de lectura

El més adient i més purament monàstic és fer una lectura contínua de la Bíblia, permetent que ella mateixa s'expliqui, situant el text en el context, buscant llocs on anteriorment han sortit unes determinades expressions, una paraula que es repeteix, una situació paral·lela... Si això esdevé massa dur es pot començar pels Evangelis i les cartes paulines. Un bon mètode en el cas dels Evangelis és fixar-se en les paraules, gestos i actituds dels personatges, no només el que fa Jesús, sinó també el que fa cadascuna de les persones que intervenen a la perícopa² i identificar-se amb alguna d'elles. Com que l'Evangelí és viu i és paraula oberta, ens permetrà, segons la situació en que ens trobem, identificar-nos avui, per exemple, amb Jesús, i demà amb el cec que crida vora el camí, un dia ens sentirem necessitats de claror, i un altre ens sentirem cridats a escoltar i atendre el crit del món que necessita la llum del Crist.

Una altra possibilitat que ens facilita no haver d'escollir els textos és llegir les lectures de la missa encara que aquell dia no hi puguem assistir.

Els escrits dels Sants Pares o els textos de la tradició monàstica també poden alimentar la nostra pregària i la nostra vida.

La possibilitat més fàcil és la d'agafar un llibre espiritual senzill. En definitiva, el que pretenem és posar la nostra vida

davant de Déu i deixar que hi digui la seva Paraula.

Quins són els fruits?

La Bíblia, sobretot el Nou Testament, a força de llegir, de fer-los nostres, d'assimilar-los, se'ns tornen norma de vida, evangelitzen la profunditat del nostre ésser. La Paraula de Déu és viva i ens fa viure, és eficaç i acaba convertint-nos, és com una espasa de dos talls, capaç d'arribar als racons més opacs de nosaltres mateixos i d'obrir-nos els ulls davant totes aquelles actituds que no són prou evangèliques.

La Paraula de Déu ens ajuda a conèixer-lo a Ell i a conèixer-nos a nosaltres mateixos davant d'Ell, amb tot el que això comporta de joia, d'agraïment profund, d'esperança, de pau, de confiança, d'humilitat, de sortir envers l'altre...

Conèixer i viure la Paraula de Déu ens insereix en una tradició religiosa que viu la Història com a missatge de Déu, i no com a fruit de l'atzar, una tradició que ens introdueix a l'escola del "cercar Déu" en totes les coses, perquè en totes Ell hi és i ens hi parla.

Els fruits de la *Lectio* són en definitiva els de l'Esperit que se'ns hi comunica: amor, goig, pau, paciència, benvolença, bondat, fidelitat, dolcesa i domini d'un mateix (Ga.5).

Montserrat Salvat

NOTES:

1. Guiu el Cartoixà va ser el novè prior de la Gran Cartoixa (Grenoble, França). Va ser elegit el 1174 i sembla que va morir el 1188. Va escriure *Scala claustralium* on explica els passos que proposa per pregar a través de la "lectio divina".

2. Secció de la Bíblia que es llegeix en determinades ocasions del culte. La litúrgia cristiana, seguint el costum jueu que llegia la Llei en 54 seccions o perícopes cada any durant el culte sinagoga, reparteix les lectures de l'Antic i del Nou Testament en perícopes diàries -les lectures de la missa i les de l'ofici diví- de manera que cada any -o cada tres, segons els costums de cada església- hom llegeix tota la Bíblia.



LA "SALVE REGINA"

La Salve ha estat sens dubte la pregària musical dedicada a Maria que ha penetrat més en l'ànima del poble cristià. Sobre l'origen i el seu sentit ens en parla el P. Jordi M. Bou, monjo de Poblet.

Salve Regina, Mater misericordiae:
vita, dulcedo et spes nostra, Salve.

Ad te clamamus, exsules filii Hevae.

At te suspiramus, gementes et flentes
in hac lacrimarum valle.

Eia, ergo, advocata nostra, illos tuos
misericordes oculos ad nos converte.

Et Jesum, benedictum fructus ventris
tui, nobis post hoc exilium ostende.

O Clemens, O pia, o dulcis Virgo
Maria.

*Salve, oh Regina, Mare de misericòrdia:
vida, dolcesa i esperança nostra, salve.*

Vers tu cridem els desterrats fills d'Eva.

*Vers tu sospirem, gemint i plorant en aquesta
vall de llàgrimes.*

*Ea, doncs, advocada nostra, eixos ulls teus
tan misericordiosos gira'ls vers nosaltres.*

*I després d'aquest exili, mostra'ns Jesús, fruit
beneït del teu ventre.*

*Oh clement, oh pietosa, oh dolça verge
Maria!*

La Salve és, sens dubte, la pregària més preciosa sorgida del cor, després de l'*Ave Maria* i del *Magnificat*. És la pregària musicada dedicada a Maria que ha penetrat més profundament en l'ànima del poble cristià.

Un poema en prosa rítmica

La Salve pot considerar-se una prosa rítmica i una seqüència gairebé amb una sola rima assonant acabada en "e": *misericordiae, salve, Hevae, valle, converte, ostende*. Només *pia* i *Maria* en constitueixen una excepció.

Quan fou composta? En el Còdex Augensis LV del segle IX podem llegir ja diverses expressions de la Salve, com per exemple: *salve Regina misericordiae*. Sabem també que sant Odó, abat de Cluny (878-942), acostumava a invocar "Mare de

misericòrdia", títol molt estimat pels primers abats de Cluny que passà a les lletanies i que acabà per afegir-se a la *Salve Regina Mater misericordiae*, perquè antigament la Salve es cantava amb aquesta lletra: *Salve Regina misericordiae...* El mateix va passar amb l'addició de l'adjectiu *Virgo*, ja que anteriorment els fidels cantaven: *o clemens! O Pia! O dulcis Maria!*. Aquest adjectiu, *virgo*, va ser introduït molt probablement per sant Amadeu de Lausana, abat cistercenc d'Hautecombe, entre 1145 i 1159, junt amb altres monjos del segle d'or del Cister, tan devots de Maria.

Un autor anònim

La Salve, quasi completa, sembla ser del segle XI o de la primera meitat del XII. En aquesta època, però, encara faltaven els dos més excel·lents i



Després de Completes tots els ordes monàstics canten la Salve abans d'anar a dormir. A Poblet els monjos ho fan encarats a la imatge de Maria del retaule de Damià Forment.

qualificats adjectius de Maria: *mater* i *virgo*. Segons Anscari Maria Mundó la datació de la salve, tant pel que fa a la lletra com a la seva notació musical, podria situar-se molt a la vora de l'any 1135¹.

En el nostre monestir posseïm un *Anrtiphonale Officii Ordinis Cisterciensis* de finals del segle XII i principis del XIII² on podem cantar l'antiga melodia gregoriana de la *Salve Regina* cistercenca sense encara les dues expressions esmentades. Els dos atributs, *mater* i *virgo* es podien ja trobar i cantar cap a la meitat del segle XIII³.

¿Qui és, doncs, l'autor d'aquesta "gloriosa antífona"? Segons la crítica històrica no ho sabem. És anònim. Amb tot s'ha atribuït a distints autors entre els quals el monjo Hermann Contractus (1013-1054), sant Pere Mezonzo, bisbe de Compsotel·la (930-1003), sant Bernat de Claravall (1090-1153) i Adhémar de Monteil, bisbe de Puy el 1079 (+ 1098).

El P. Santiago Navarro C.M.F. ens diu: *el qui té major nombre de probabilitats és sant Pere Mezonzo*⁴. No obstant altres autors s'inclinen a favor de l'un o de l'altre dels tres restants possibles autors damunt esmentats. En l'actualitat molts s'inclinen per Adhémar, bisbe de Puy, i el tenen com el més probable autor de la "Salve". Pensem també que sant Bernat esmenta la "Salve" com la "antienne de Puy" (=la antífona de Puy).

Malgrat tot és bo, potser, no conèixer el seu vertader autor ja que així aquesta cant a Maria és més de tots, més universal⁵. Sembla, a més, que l'autor del text i l'autor de la música són la mateixa persona. La melodia antiga ha tingut diverses variants com la cistercenca, la benedictina (amb menys neumes) i la dominicana. En el segle XVI han sorgit noves melodies provinents de l'Oratori de sant Felip Neri, prevalent-ne dues formes: la simple, sil·làbica i de 5è to, la més popular, deguda —segons que sembla— al P.F. Bourgoing



i, en segon lloc, la més solemne i més ornamentada de l'oratorià Enrico Du Mont (+1684).

Maria, Mare de Misericòrdia

Els cants de les antífones *Ave maris stel·la* i *Salve Regina* eren els preferits dels mariners, especialment de Cristòfol Colom i dels seus acompanyants en el descobriment europeu del Nou Món. Singular importància té el cant de la *Salve Regina* amb música polifònica a les grans abadies de Einsiedeln i Montserrat.

La *Salve Regina* va trobar en l'orde del Cister la seva primera expansió i com a *Memòria de l'Assumpció* la cantaven durant tota la seva octava. També fins la meitat del segle XII la usaven com a antífona del *Magnificat* i del *Benedictus* en les quatre Festes Majors de la Mare de Déu. Des del 1218 la cantaven diàriament. I des del 1215 la cantaven ja després de Completes. Labat benedictí beat Pere el Venerable, el 1135 ordenà cantar la *Salve* en la processó del dia de l'Assumpció.

Els dominics van ser els primers a introduir el cant de la *Salve* després de Completes cap el 1230. I pels suggeriments i influència de sant Ramon de Penyafort (1180-1275), el papa Gregori IX (1145-1241) ordenà l'any 1239 que es cantés la *Salve* a totes les

esglésies de Roma. Els franciscans el 1249 la van adoptar com una antífona mariana.

Els cristians en aquesta antífona proclamem Maria com la Reina i la Mare de misericòrdia. I és per això que nosaltres li demanem filialment i amb un total confiança: "*i després d'aquest exili mostra'ns Jesús, fruit beneït del teu ventre*". El punt central i l'essència d'aquest cant és la petició a Maria que ens ompli ara i sempre del seu Fill. Sí, sí: *et Iesum... nobis ostende...*

La *Salve* en l'Ofici diví

En l'Ofici diví dels grans ordes monàstics (benedictins, cistercencs, cartoixans, dominics, franciscans, carmelites...) es canta la *Salve* un cop finalitzades les Completes. Tots dempeus i amb els braços caiguts, els monjos, les monges i els frares, mitjançant belles, ondulants i dolcíssimes notes gregorians, cantem mirant la imatge de Maria que en la penombra es veu il·luminada únicament per la llum encesa de dos ciris⁶ tot presidint l'altar major: el Fill, Jesús, i la Mare, Maria.

Aquest cant pla és per a tots nosaltres una manera de posar-se totalment en els braços maternals de Maria —plena de Jesús— abans d'anar a dormir.

Jordi M. Bou

NOTES:

1. MUNDÓ, A.M.: *El origen de la "Salve"*. *Anuario de estudios medievales*. Vol. IV, pp. 369-376. Barcelona, 1967.
2. 228 ff.: pergami, 290x215 mm.
3. Cfr. *Enciclopedia Cattolica*, vol X, pp. 1719-1721, ed. Sansoni. Firenze: 1953.
4. "El autor de la *Salve*" a *Estudios Marianos*. 1948, pp. 425-442.
5. Cfr. *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*, vol. 15, 1e. Partie, pp. 714-724. París, 1950.
6. A Poblet en comptes de dos són tres els ciris encesos damunt l'altar mentre es canta la *Salve*. És en record d'una tradició antiga que fa referència a tres capelles: la capella de santa Maria, la de sant Esteve i la de santa Caterina.

EL SALM 95 (94)

L'Església enceta cada dia la seva lloança perenne amb el salm 95. Les comunitats monàstiques, poc després de llevar-se, quan encara és de nit, el primer que fan és demanar a Déu que els obri els llavis per proclamar la seva lloança i a continuació entonen aquest salm precedit de l'antifona corresponent al dia, la qual es va intercalant a cada paràgraf. Val la pena, doncs, que els laics el tinguin present per a la seva pregària, potser fins i tot també per encetar el dia. Ens el comenta, breument, la germana Roser Estrada del monestir de Sant Benet (Montserrat).

El vell amic

"Veni, celebrem el Senyor amb crits de festa, aclamem la roca de la nostra salvació ..."

Acostar-nos als salms des de les actuals circumstàncies històriques del segle XXI podria fer-nos sentir *ancians*. Fer-ho des de l'era de les noves tecnologies, podria tornar-los, als ulls d'uns quants, decididament arcaics. D'aquí que no hauria de sobtar-nos la pregunta que amb més o menys insistència es va repetint en els nostres temps: ¿podríem actualitzar-los? ¿Podríem comprendre'n de nous? Paradoxalment, sorprèn l'atracció espontània que en relació a la pregària dels salms es dona en molts dels qui viuen en les grans ciutats *aparentment* secularitzades. Podria anar-nos bé, potser, una de les propostes del Siràcida:

"No abandonis un vell amic,
que el nou no valdrà tant com ell.
L'amic nou és com el vi novell:
fins que no envelleix, no te'l beus de gust".

(Sir 9,10).

Sigui com vulgui, la pregària dels salms

demana una mirada creient. El coneixement que les persones d'ahir i d'avui tenen respecte de la seva identitat personal i de la seva situació essencial no és fruit d'un exercici espontani ni producte



Monges de Vallbona al cor. Cada dia, a primera hora del matí, els monjos i les monges contemplatives inicien l'ofici diví amb el cant del salm 95 (94).

de la pròpia intuïció, sinó que deriva de l'apropament de Déu a les seves criatures. Aquest acte de Déu permet a l'ésser humà fer l'experiència de la *gran meravella* que la seva persona revela: *què és l'home perquè us en recordeu?* El caràcter interrogatiu d'aquest verset del salm 8 amaga una admiració i sorpresa sense límits que, en l'espai que

comprèn cel i abismes, terra i mar (= té a les mans les entranyes de la terra i són d'Ell els cims de les muntanyes, la mar és d'Ell perquè Ell l'ha feta, les seves mans han modelat la terra ferma ... Sl 95), dóna testimoni de la força i la grandesa, del misteri i de la meravella de la Creació que es fonamenta i sosté en Déu, i de la qual emergeix la Vida que Ell ens dóna: Crist.

La lloança: el destí de la persona

Avui, com cada matí, m'he llevat amb el desig de contemplar una altra vegada el fred d'aquest hivern, l'albada, el silenci, i la novetat d'un dia que es re-crea de nou. Després de la son més o menys satisfeta durant la nit, Algú em convida a cantar la Seva lloança en la primera de les nostres hores de pregària: les

Matines. I és que la lloança és el destí de la persona. En l'exercici de la lloança, l'home i la dona s'obren explícitament al Transcendent i afirmen la veritat i la bondat de tot el que existeix. És festa. Cada matí és un nou dia per celebrar. Un dia més per cantar agraïdament a Déu pel do de la vida, pel do de la trobada amb l'altre, pel do de poder aprendre a estimar com Ell ens estima... . I el matí comença amb els llavis closos. Llavis que una vegada al Temple s'obren per l'acció de l'Esperit en nosaltres que ens mou a dir: *obriu-me els llavis, Senyor, i proclamaré la vostra lloança*. Aquest verset que diem en començar les *Matines*, recull el desig de l'ésser humà que coneix la mort, que coneix la nit amb la seva facilitat per a errar el terme cap al qual hem de tendir. És per això que demana a un Altre, Déu, que obri els seus llavis per a dir solament Bé, per a

celebrar el Senyor, per a presentar-se al seu davant, per a cantar ben alt, en definitiva, una nova acció de gràcies.

És aleshores que som convidats a entrar = *Veniu* (evocant les processons d'entrada al Temple que ens descriuen els salms de pelegrinatge) per a *aclamar la roca de la nostra salvació = celebrem el Senyor amb crits de festa, aclamem la roca que ens salva...* (Sl 95).



El cirmó de la porta romànica de l'església abacial.

Un cant d'entrada i un oracle de Déu

En el salm 95 hi ha dues parts ben diferenciades, en una lògica disposició, atès que els qui ens apleguem per a donar culte a Déu, ho fem moguts per la certesa que Ell és viu i actiu enmig nostre (*on n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, jo sóc allí enmig d'ells*, Mt 18,20). Així es diferencien: un **cant d'entrada** al Temple (95, 1-7a) i un **oracle** de part de Déu (95, 7b-11).

Un cant d'entrada que repassa acuradament cada un del motius pels quals adrecem a Déu el nostre cant: Ell és *Déu sobirà, Rei de reis, que té a la mà la creació sencera de la qual, en la contemplació dels quatre punts cardinals (entranyes i cims, mar i terra) n'emergeix la figura del Crist, braços en creu, i Senyor ...*. D'aquesta invitació a lloar Déu que en la intensitat dels blaus i la innocència dels verds de la nostra terra ens salva cada matí, se segueix la pròpia fidelitat a la recerca atenta d'Ell. Perquè continua dient-nos el salmista: *Tant de bo si avui sentíssi la seva veu ...*

Però si no la sentim avui, quan la Veritat irromp en nosaltres restablint-nos per gràcia, la bellesa que ens pertany, no

hi haurà amenaça, no, de part de Déu. Sí, però, i perquè Déu estima, ens advertirà (contràriament al que va haver d'esdevenir-se amb els nostres avant-passats al desert (no enduriu els cors com el dia de Masà en el desert quan van posar-me a prova els vostres pares, perquè ells no van entrar al meu lloc de repòs) de no imitar aquell comportament de la primigènia història (que va tancar-se a la comprensió existencial de l'acció de Déu) sinó de posar solament en Ell el nostre desig i d'esperar en Ell el nostre repòs. I és que "el Senyor, el teu Déu, et vol educar com un pare

educa els seus fills" (Dt 8,5). I quin fill hi ha a qui el seu pare no corregeixi? (He 12, 7).

"Quan els purs llavis reposin,
cansats de la vigília del tercer nocturn,
començarà l'ocell la clara lloança.

Jo, que moro
i sé la solitud del mur i el caminant,
et demano que em recordis avui,
mentre te'n vas amb les sagrades hores".

(Salvador Espriu).

Roser Estrada

EL SALM 95

Veniu, celebrem el Senyor amb crits de festa,
aclamem la Roca que ens salva;
presentem-nos davant seu a lloar-lo,
aclamem-lo amb els nostres cants.

}

Pelegrinatge i entrada al temple.
Accés a la presència de Déu amb alegria.

El Senyor és Déu sobirà,
el rei dels reis de tots els déus;
té a la mà les entranyes de la terra
i són d'ell els cims de les muntanyes;
la mar és d'ell, perquè ell l'ha feta,
les seves mans han modelat la terra ferma.

}

Déu ho abasta tot: el cim de la muntanya (dalt), les entranyes de la terra (baix), del mar (oest) a la terra ferma (est). La creu de Crist que tot ho abraça.

Veniu, prostrem-nos i adorem-lo,
agenollem-nos davant el Senyor que ens ha creat;
Ell és el nostre Déu,
i nosaltres som el poble que ell pastura,
el ramat que ell mateix guia.

}

L'església, el poble de Déu, es posa en les mans del seu pastor, confia en la seva providència.

Tant de bo que avui sentíssiu la seva veu:
"no enduriu els cors com a Meribà,
com el dia de Massà en el desert,
quan van posar-me a prova els vostres pares,
i en temptaren, tot i haver vist les meves obres".

}

Oracle de part de Déu: invitació a escoltar la seva veu, a no endurir el cor, a obligar-se a ser solidari.

Disgustat durant quaranta anys,
vaig dir d'aquella generació:
"és un poble de cor esgarriat,
que desconeix els meus camins"
per això, indignat, vaig jurar:
"no entraran al lloc del meu repòs".

}

Corecció paternal: no us esgarrieu, fora de mi no hi ha repòs...



DEL MENJAR I EL BEURE EN EL MÓN I EN LA SANTA REGLA

Contrast i estímul

En el número anterior "Giròvag" ens comentava, en el context d'una presentació general de l'espiritualitat monàstica benedictina, les lliçons que es podrien extreure del capítol 40 de la regla de sant Benet. Continuant en aquesta línia, en aquest article se'ns comenta el sentit i el profit del capítol 39 dedicat a la mesura en el menjar. Ens en parla el P. Alexandre Masoliver, monjo de Poblet que aprofita l'avinentesa per comentar també de passada alguns aspectes no esmentats en l'article anterior sobre la mesura en la beguda.

La mesura en el menjar

Sant Benet que, en el camp de la vida i actuació diària dels seus monjos, té com a norma suprema la moderació (*parcitas*), dedica en la seva Regla dos capítols seguits, el 39 i el 40, a la mesura del menjar i la beguda. I com no podia ser altrament, postula sobre aquestes temes la **sobrietat**. Ara bé, com acostuma a fer-ho en tot, legisla també aquí amb força

moderació i comprensió de la humana flaqueza. I sobretot regula aquestes qüestions amb una gran flexibilitat. D'una banda té en compte la feixuguesa del treball en èpoques de calor ja que el clima normal a la Mediterrània per a les collites, sobretot a l'estiu i a la tardor, és calorós; d'altra banda contempla les necessitats particulars de l'edat, particularment dels infants i dels vells, o

Capítol XXXIX

Creiem que cada dia per a dinar, tant si és hora sisena com a la novena, són suficients a totes les taules dos menjars cuits, atenent a les necessitats de cadascú, perquè, si algú no pot prendre de l'un, mengi de l'altre. Que siguin suficients, doncs, per a tots els germans, dos menjars cuits, i si es possible de tenir fruita o bé hortalisses tendres, que n'hi afegeixin un tercer. Que sigui prou per a tot el dia una bona lliura de pa, tan si es fa un sol àpat, com si hi ha dinar i sopar. Si han de sopar, que el majordom reservi la tercera part de l'esmentada lliura per donar-la a sopar.

Si tal vegada el treball hagués estat particularment feixuc, que estigui al judici i al poder de l'abat d'afegir-hi quelcom més, si cal, evitant sobretot, la disbauxa i mirant que el monjo no agafi mai un enfit; ja que res no és tan contrari a un cristià com la disbauxa, tal com diu Nostre Senyor: "Vigileu de no afeixugar els vostres cors amb la disbauxa".

Als nois petits, no se'ls ha de donar la mateixa quantitat, sinó menys que als grans i guardin en tot la sobrietat.

Tots, en canvi, s'han d'abstenir absolutament de menjar carn de quadrúpedes, llevat dels malalts molt dèbils.

la diversa naturalesa de cadascú ja que uns necessiten més i altres poden passar amb menys.

Aquesta moderada sobrietat, com diu per exemple l'abat Cassià Just de Montserrat en el seu breu i formós comentari¹, l'estableix no pas "com a simple imposició ascètica, ans per a salvaguardar la llibertat d'esperit", d'acord amb el text evangèlic de Lluc 21, 34-36, "que ens exhorta a estar sempre a punt per a la vinguda del Senyor²". Si al llarg de la història hi ha hagut algun excés en el rigor ascètic ha estat per manca de l'autèntica moderació del sant, tot separant-nos contra el seu vertader esperit, "de les seves arrels evangèliques". Exemple de moderació és la norma segons la qual, a taula, tindran els germans a la seva disposició "dos menjars cuits, atenent a les necessitats de cadascú, perquè, si algú no pot prendre de l'un mengi de l'altre"; i afegeix: "si és possible de tenir fruita³ o bé hortalisses tendres, que n'hi afegeixin un tercer".

Aquest era, de fet, el règim dels camperols del seu temps. A la dieta el sant hi preveia igualment un bona lliura de pa al dia, sigui, segons el temps, per a un àpat o per a dinar i per sopar. Si ho demana un treball més feixuc del normal, sant Benet autoritza l'abat a afegir, si convé, alguna cosa més. "Això sí -subratlla Benet- evitant-ne sobretot l'excés", perquè res s'adiu menys a un monjo que la fartanera, puix cal sobretot no caure mai en la intemperància, com demana Lluc en el fragment evangèlic abans esmentat.

L'abstinència de carn

Sorpren potser avui que la Regla es manifesti tan fortament a favor de l'abstinència de carn. El text es refereix concretament a la carn de quadrúpedes



Foto: BEDMAR.

La regla de Sant Benet es caracteritza per la seva moderació. Permet als seus monjos beure fins a una hemina de vi al dia.

la qual cosa exclou, doncs, les aus i el peix. El precepte de la Regla recomana que els monestirs es procuressin ja d'antuvi drets de pesca als rius o al mar (és el cas del nostre monestir entre molts d'altres) i, és interessant anotar que Jaume II, dit el Just, vagi donar en propietat al monestir cistercenc valencià de La Valldigna diverses llegües dins el mar, molt a prop de la casa. Diguem aquí com a cosa curiosa i ben original que, ja abans en el segle XV i per més de cent anys, sota l'abat Martínez de Menguncho, i signant-ho la majoria de la comunitat -hi figura entre d'altres la signatura del sant ermità fra Pere Marginet-Poblet acordà de sotmetre's lliurement a l'abstinència de carn, amb el permís exprés de la Santa Seu.

Amb tot l'abstinència de carn va caure en desús amb el pas del temps. De fet aquesta qüestió va ser la causa que, dins l'orde cistercenc, nasqués a França l'anomenada "Estricta Observança" (segle

XVIII) com una nova Congregació basada -anant, fet i fet, més lluny que no pas la lletra del propi text benedictí- en l'absoluta abstinència de carn. Aquest serà, en realitat, l'origen del 1892 ençà, de la divisió de l'orde cistercenc en dues branques: la Comuna Observança -a la qual pertany Poblet- i l'Estricta Observança⁴.

La mesura de la beguda

Si passem ara al tema paral·lel de la beguda (capítol 40 de la Regla), hi comprovem que sant Benet es regeix pel mateix principi de moderació. Tot i que, en principi, no li agrada que els monjos beguin vi, *"atenent a la flaqueza dels dèbils"*, així doncs, per caritat, permet que els monjos puguin beure vi.

Amb tota legitimitat hi podem assimilar avui, als llocs on aquest no es produeix⁵, una altra beguda moderadament alcohòlica com la cervesa. Fins i tot alguns monestirs holandesos i centreuropeus produeixen cervesa com a principal mitjà de vida. Pel que fa a la quantitat sant Benet pensa que n'hi ha d'haver prou amb una *hemina* al dia (aproximadament mig litre), que es podrà repartir a voluntat entre els dos àpats. A Poblet s'han conservat unes ampolletes de l'antiga comunitat amb aquesta cabuda concreta.

Benet, però, com correspon a un pare de veritat, a l'igual com ho fa amb el menjar condescendeix a augmentar la quantitat diària de vi *"si les condicions del lloc o del treball"*, són especialment aspres, o *"la calor de l'estiu fa que en calgui més"*. I introdueix també tot seguit una restricció: que el superior, a judici del qual està la mesura, *"vigili que mai no s'arribi a la sacietat o a l'embriaguesa"*. Abundant encara en el mateix, continua el text: *"encara que llegim que el vi no és gens propi dels monjos, amb tot -es lamenta- com als nostres temps"* -ja llavors el vi formava part de la dieta normal del camperol com avui de la de tothom, i fins

i tot el recomanen els metges, pres, això sí, amb moderació!- *"no se'ls pot convèncer d'això, almenys no en beguem fins a la sacietat, sinó amb moderació"*. Per què? Perquè, com diu el llibre de l'Eclesiàstic *"el vi fa claudicar fins i tot els savis (Eccli 19,2)"*.

Reflexions per als cristians d'avui

Traguem-ne ja les conclusions per a nosaltres que ens volem cristians d'avui. Amb el fenomen actual conegut amb el nom de **globalització** es fa evident més que mai que tots nosaltres, el primer món, els països rics o desenvolupats, no patim fretura de res, i fins i tot ens en sobra. Alhora el tercer món (l'Àfrica subsahariana, l'Àsia del sud, i la major part de l'Amèrica central i del sud), i, en especial, el quart món (els pobres de casa nostra i els immigrants) pateixen fam com a conseqüència de diversos fenòmens convergents com ara la desertització creixent, els monoconreus, l'explotació ferotge per part de les multinacionals, la demografia en augment accelerat... i sobretot pel nostre egoisme. Cal que ens fixem en les fonts més antigues de l'església per adonar-nos de com n'estem d'allunyats del seu ideal, quan tot era de tots -no hi havia ni teu ni meu!-; i també cal que fem examen de consciència per veure com n'estem d'allunyats també del mateix ensenyament social dels Papes, de la *Rerum Novarum* de finals del segle XIX ençà. Una repartició de béns més justa i equitativa en un món més fraternal és una clara exigència del cristià. Per aconseguir-ho cal optar per la sobrietat i la moderació com un dels camins per fer viable la justícia. És una de les lliçons del capítol de la regla que acabem de comentar.

Semblantment, pel que fa a la beguda, tot ens fa pensar en l'agreujament necessari de les penes per als qui condueixen alcoholitzats després d'un "festí de Baltasar", tot posant en perill a la carretera la pròpia vida i la dels altres. La nostra reflexió també ens porta a tenir

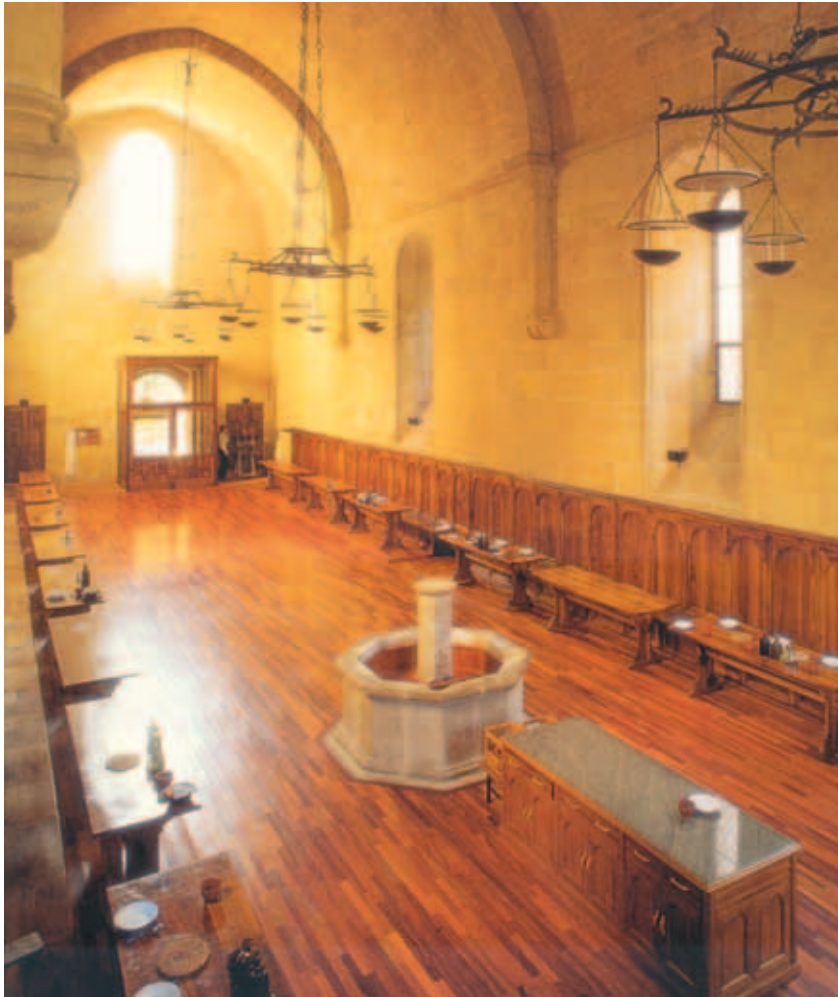


Foto: BEDMAR.

Als monestirs del Cister el refetor és un espai gran on els monjos s'alimenten en silenci alhora que es fan espiritualment mentre escolten una lectura.

present l'abús de l'alcohol, el consum de tabac i d'altres drogues que enriqueixen uns pocs traficants sense escrúpols i duu a la mort els usuaris poc conscienciats o oblidats per la societat -sobretot joves marginats, sense treball ni futur (i això a casa nostra!), amb el fenomen concomitant de la nova i terrible epidèmia de la sida, producte en alguns casos d'un abús indiscriminat del sexe.

Que la lectura dels capítols de la Regla benedictina del segle VI, tan vells i ensems tan actuals, ens hi faci pensar i ens dugui a ajudar en el possible a crear una societat millor, més justa, més generosa i més fraterna.

Alexandre Masoliver

NOTES:

1. *Regla de Sant Benet. Amb pròleg i glosses per a una relectura de l'abat Cassià M. Just.* Publicaciones de l'abadia de Montserrat. 1996.
2. Op. cit. Pàgina 244.
3. De fet, el nom llatí de *poma* -que és el que apareix a la regla- té aquest sentit general.
4. Els monjos i monges de l'estricta observança són coneguts també amb el nom de "trapencs" perquè tenen el seu origen en el monestir francès de La Trappe a l'època de l'abant dom Rancé.
5. Cal recordar novament que el món de Benet és la Mediterrània i que el Cister, la gran reforma benedictina del segle XII, neix a la Borgonya, terra afamada pels seus vins.

ESTADES A POBLET

En aquesta secció donem la paraula a les diverses persones que sol·liciten passar uns dies a l'hostatgeria del monestir de Poblet perquè ens parlin de la seva experiència com a hostes. Avui hem seleccionat el text de Ferran Urgell, un jove sociòleg que treballa ara en un projecte de recerca a la Universitat Obertat de Catalunya i que ha fet dues estades al monestir.

Els hostes parlen

Fa uns dies llegia en l'últim número d'aquesta mateixa revista que l'hostatgeria

amic, em vaig apropar al monestir de Poblet. D'això ja fa prop de cinc anys però l'empremta que va deixar en mi aquella experiència ha fet que en mantingui un record viu i molt present. De fet, i francament no exagero, us puc assegurar que els dies que vaig passar al monestir van tenir unes repercussions en la meva vida personal que difícilment podia preveure. M'explico.

En primer lloc haig d'admetre que la motivació principal que em va dur a Poblet era una estranya barreja entre la tafaneria i la incomprensió per un estil de vida tan llunyà a la meva realitat quotidiana com ho és la vida monàstica. Cria, com la majoria dels meus amics, en un entorn laic i amb un contacte més que esporàdic amb l'Església, fa cinc anys jo representava un més de tots aquells que ni tan sols pretenen entendre el perquè del fet religiós i molt menys

el perquè de la vida monàstica. Més aviat ostentava un ventall poc elaborat de tòpics i estereotips fruit, com en la majoria dels casos en què això succeeix, d'un profund desconeixement sobre la qüestió. Tampoc us descobriré la sopa d'all dient això, però us podeu imaginar que per ell



Detall de l'hostatgeria de Poblet.

"...és un dels serveis en què excel·leixen els monestirs de tot el món i, en especial, el de Poblet". Acollint creients i no creients, ofereixen una vivència que "difícilment deixa indiferent a ningú". Doncs bé, jo, personalment, puc donar fe d'aquest fet. I és que jo sóc una d'aquelles persones no creients que un dia, de la mà d'un bon

mateix el fenomen religiós entès genèricament representa quelcom més aviat estrany per a molts dels joves d'avui de casa nostra (si més no aparentment), la vida monàstica en particular és segurament la seva formulació de més difícil comprensió.

Tanmateix, potser en part a causa de la meua dedicació a la sociologia, juntament amb tot el que he exposat fins ara, jo sentia alhora un interès especial per la vida monàstica i un dia -encara estudiant a la universitat- se'm presentà l'ocasió d'acompanyar un amic en una de les seves estranyes estades periòdiques de "recés mental i espiritual" a Poblet. No us podeu fer la idea de les advertències de tota mena que vaig rebre de bona part del meu entorn quan vaig explicar la meua sortida. Doncs bé, sort que no vaig fer cas d'aquelles advertències!

Santa Maria de Poblet ens va rebre amb els braços oberts. Al llarg d'un cap de setmana vaig poder visitar gairebé tots els racons del majestuós monestir, vaig assistir a gairebé totes les litúrgies, vaig acompanyar els monjos als àpats, vaig conversar amb ells, etc. Inicialment observava i escoltava el que succeïa amb interès, però sempre amb la mateixa qüestió rondant-me el cap: per què algú podia voler passar-se uns dies de recés en un Monestir o -infinítament més xocant encara- tota una vida sencera? A mesura que m'anava habituant al monestir, em vaig anar deixant anar i vaig provar de transmetre alguns dels meus dubtes als mateixos monjos. La veritat és que em va sorprendre la proximitat dels monjos i la naturalitat amb què responien les meves preguntes. Suposo que estan acostumats a les preguntes -a vegades impertinents- com les meves.

Les Completes

De tots els moments que vaig passar al monestir, recordo molt especialment l'hora de Completes. Estava situat al cor

amb la resta dels hostes i la comunitat, i la foscor que dominava l'església només es trencava per un fil de llum que entrava per la rosassa. No sé explicar la bellesa d'aquell instant, només sé dir-vos que em produí un sotrac interior que no he experimentat enlloc més. Amb experiències així és inevitable veure's seduït... Crec que, a poc a poc, Poblet se'm va ficar per dins.

El cas és que crec que la meua estada a Poblet i les converses que vaig mantenir amb els monjos, van aconseguir trencar la terrible incomprensió i la tiferania que sentia quan hi vaig arribar. En lloc d'això, vaig deixar pas a una curiositat molt més sana i interessant, i que ha marcat bona part dels últims anys. Poblet va ser, indubtablement, el que un dia em va conduir a interessar-me professionalment pel fenomen religiós en general i per les formes de vida monàstica en particular. A la meua primera estada succeí una segona al cap de poques setmanes -aquest cop amb altres companys de carrera- que acabà amb un treball de recerca sobre Poblet. L'any següent vaig realitzar una estada d'un parell de dies a Sant Miquel de Cuixà, i d'aquí també en va derivar un petit treball de reflexió. Finalment, tot això fructificà amb l'inici d'un altre estudi -aquest cop amb una mica més de cara i ulls- i que s'allargà prop d'un any, dedicat a les noves formes de religiositat entre els joves. I aquesta última fou, de fet, la causa de la meua entrada professional en la sociologia. Gràcies, doncs, Poblet! D'alguna manera, però, no puc deixar de recordar que tot s'inicià amb la mirada escèptica i un pèl desconfiada amb què vaig entrar al monestir. Qui sap si algun dia hi duré els meus amics perquè, si més no, tinguin la mateixa oportunitat que vaig tenir jo.

Ferran Urgell

SIMONE WEIL I EL CANT GREGORIÀ. LA MÚSICA RELIGIOSA: UNA PEDAGOGIA ESPIRITUAL

Simone Weil (1909-1943) és una de les pensadores més importants de la primera meitat del segle XX. En ella, recerca teòrica i experiència personal van anar sempre molt unides. Al llarg de la seva curta vida es va sentir molt atreta pel cristianisme i tot i que no es va voler batejar s'hi va identificar profundament. Una de les experiències que més la va trasbalsar va ser l'audició de l'ofici cantat en gregorià al monestir de Solesmes. Probablement la música religiosa, si és profunda i viscuda, constitueix una transcendent pedagogia espiritual. De tot això ens en parla Josep Oton Catalan, professor de secundària (Geografia i Història), autor de diverses publicacions sobre espiritualitat i també professor a l'Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona.

Sempre en recerca

"DIUMENGE DE PASQUA: Al tornar d'una església on esperava (estúpidament) escoltar cant gregorià..." Aquestes paraules espontànies, i una mica sorprenents, no són el testimoni d'un pietós feligrès d'una parròquia, enamorat del cant gregorià, ni d'un melòman especialista en música sacra; ben al contrari, estan extretes del diari d'una dona de vint-i-sis anys, obrera d'una fàbrica a la França d'entreguerres (1919-1939)

L'autora d'aquesta mena d'exabrupte és Simone Weil, catedràtica de filosofia, compromesa en la lluita obrera i una de les pensadores socials més importants del segle XX. Va estudiar a la prestigiosa *École Normale Supérieure* de París, on va ser alumna d'Alain¹. A més, va coincidir, com a companya d'estudis a la Sorbona de París, amb Simone de Beauvoir (1908-1986)². Simone Weil va treure el número u a l'examen de graduació en filosofia; Simone de Beauvoir va ser la número dos.

Simone Weil estava fortament compromesa en la lluita per a la millora de les

Simone Weil, a qui veiem en una fotografia de 1921, és una de les pensadores més importants de la primera meitat del segle XX.

condicions de vida dels treballadors. Col·laborava en diversos moviments sindicals i escrivia a revistes d'esquerres. Tot i això, l'ascens del nazisme a Alemanya i la situació dels treballadors a les fàbriques de la Unió Soviètica van fer-la dubtar sobre l'eficàcia dels plantejaments teòrics que fins a aquell moment l'havien inspirat. Per aquest motiu, i un cop finalitzada la seva gran obra, *Reflexions sur les causes de la liberté et de l'oppression sociale*, va optar per anar a treballar a una fàbrica per tal de conèixer de primera mà la situació del proletariat. Va començar a la factoria *Alsthom* i després va continuar com a fresadora a la coneguda *Renault*. Era l'any 1934, en plena depressió econòmica. L'atur era una lacra que castigava els obrers sense feina arrabassant-los tota esperança. Però també, els qui tenien el privilegi de poder treballar, havien d'acceptar unes condicions laborals deplorables.

L'extrema duresa del treball a la fàbrica, i la feblesa física de Simone Weil, l'abocaren a la malaltia. Anys més tard, escriurà sobre aquesta etapa de la seva vida: *"En la meua estada a la fàbrica, confosa als ulls de tothom, fins i tot als meus propis ulls, amb la massa anònima, la desgràcia dels altres va entrar en la meua carn i en la meua ànima. Res em separava d'ella, perquè havia oblidat realment el meu passat i no esperava cap futur, i difícilment podia imaginar la possibilitat de sobreviure a totes aquelles fatigues"*.

Simone Weil era una persona dotada, a més d'una gran intel·ligència, d'una exquisida sensibilitat. En el mateix diari trobem fragments que expressen la intensitat de la seva experiència: *"L'esgotament aconseguirà fer-me oblidar l'autèntica raó de la meua estada a la fàbrica i torna per a mi casi invencible la gran temptació que comporta aquesta vida: la de no pensar més, l'única manera de no patir"*.

Vist el seu estat d'ànim, no resulta gens difícil imaginar que el desig que impulsava

Simone Weil a escoltar cant gregorià era asserenar el seu interior després de tant de patiment. El cant la devia ajudar a retrobar la pau i el sentit de la seva vida. Era un aliment espiritual que guiava, inconscientment, Simone Weil vers una font d'aigua per calmar el seu anhel.

Per què ens ha de sorprendre que aquesta pensadora anés a una església? Senzillament perquè es tracta d'una persona formada en el pensament laic francès, prou allunyada dels plantejaments religiosos, més propera a l'agnosticisme que a qualsevol religió, fins i tot la jueva, la del seus avis.

Ara bé, la frase del seu diari amb què hem iniciat l'article denota una queixa: esperava estúpidament escoltar cant gregorià. Què vol dir això? Segurament que, per desgràcia, no va trobar allò que cercava. No va poder escoltar la música que en aquell moment necessitava i se'n va anar tota decebuda.

Més enllà de l'estètica musical

L'admiració de Simone Weil pel cant gregorià és només fruit d'una gran sensibilitat estètica? No hi ha cap rerefons religiós? La seva honestat intel·lectual fa que, en els seus escrits, no amagui l'efecte interior que li provoca la música. Així, durant les vacances de 1935 a Portugal, es fa palesa la dimensió religiosa de la seva inquietud musical.

El seus pares se l'havien endut per tal que pogués descansar després de tot un any de treball a la fàbrica. Estava desfeta, físicament i psíquica. Segons ella, el contacte directe amb l'infortuni (*malheur*) havia matat la seva joventut. Estava acostumada a patir a causa de les seves migranyes, però a la fàbrica va experimentar la desgràcia de l'ésser humà, i això l'havia trasbalsat pegonament.

A Portugal, va voler marxar tota sola, sense els seus pares, a un poblet de



Simone Weil, amb uniforme de miliciana, a Barcelona durant la guerra civil. Tot i ser professora de filosofia, el seus compromís intel·lectual la va dur a treballar d'obra en una fàbrica i també a participar al costat de la República durant l'enfrontament bèl·lic de 1936-1939.

pesCADORS. Allà es retroba amb la misèria humana. Tanmateix, va poder assistir a una processó, durant les festes patronals.

Era de nit, estava sola, hi havia lluna plena.

"El poble estava al costat del mar. Les dones dels pescadors caminaven en processó prop de les barques, duien ciris i entonaven càntics, sens cap mena de dubte molt antics, d'una tristor punyent. Res podria donar una idea d'allò. Mai més he sentit res tan colpidor, excepte el cant dels sirgadors del Volga. Allà vaig tenir de sobte la certesa que el cristianisme era per excel·lència la religió dels esclaus, i que els esclaus no podien deixar d'adherir-se a ella, i jo entre ells".

Aquest efecte de la música religiosa en el seu interior es torna a manifestar en d'altres moments de la seva vida. Així, per exemple, l'any 1937, visita Itàlia, mentre es recupera d'un accident patit durant la seva intervenció a la Guerra Civil Espanyola. Simone Weil, com tants altres intel·lectuals d'esquerres es va fer miliciana i, com a membre de la columna de Durruti, va participar en accions militars al front d'Aragó. Aquesta experiència va durar ben poc: es va cremar amb una paella d'oli bullent i va haver d'abandonar el front i guardar repòs.

A Itàlia, visita la ciutat de Roma. Per carta, descriu aquest viatge al seu amic Jean Posternak i li explica la seva impressió quan assisteix a la missa de Pentecosta celebrada a la Basílica de Sant Pere del Vaticà. En aquesta ocasió,

cantava el cor d'infants de la Capella Sixtina. *"No sé de qui era la missa, segurament de Palestrina. Diví. Aquella música, aquelles veus, aquells textos litúrgics, aquella multitud en gran*

part agenollada -hi havia molts homes i dones del poble, elles amb els seus mocadors al cap- exactament l'art total que Wagner perseguia".

Un cop més, aquesta pensadora ben propera a l'anarquisme, ens sorprèn per la seva sensibilitat espiritual que li permet gaudir de la música religiosa: *"Després d'una jornada com aquesta, totalment dedicada a escoltar música religiosa, una se sent extraordinàriament bé. Si el paradís s'assembla a Sant Pere durant els cors de la Sixtina, val la pena anar-hi".*

Què està passant a l'interior d'aquesta lluitadora per la justícia? Està descobrint una dimensió transcendent de la realitat, més enllà de la desgràcia i l'infortuni? En un carta del 12 de maig de 1942, adreçada al poeta francès Joë Bousquet, paralític com a conseqüència d'un desafortunat tret a la I Guerra Mundial, li confessa l'origen d'aquesta transformació interior:

"Durant tot això, ni tan sols la mateixa paraula "Déu" tenia cap lloc en els meus pensaments. No el va tenir més que a partir del dia en què, fa aproximadament tres anys i mig, ja no vaig poder rebutjar-la. En un moment d'intens dolor físic, mentre m'esforçava a estimar però sense creure'm amb dret a donar un nom a aquest amor, vaig sentir -sense estar en absolut preparada, perquè mai havia llegit els místics- una presència més personal, més certa, més real que la d'un ésser humà, inaccessible tant als sentits com a la imaginació, anàloga a l'amor que es transparentaria a través del més tendre somriure d'un ésser estimat. Des d'aquest instant, el nom de Déu i el de Crist s'han



Foto: BEDAVIAR.

Els monjos de Poblet cantant al cor. Per mitjà de la música religiosa, la cultura esdevé experiència de Déu.

barrejat de forma cada cop més irresistible en els meus pensaments".

En quin moment va tenir aquesta experiència? En quin context? Ens ho explica en una altra carta també de maig de 1942, aquest cop adreçada al dominic J.M.Perrin. De nou trobem la música religiosa jugant un paper molt important en l'experiència interior de Simone Weil:

"El 1938 vaig passar deu dies a Solesmes, del diumenge de Rams al dimarts de Pasqua, seguint els oficis. Patia intenses migranyes i cada so em malmetia com si fos un cop; un esforç extrem d'atenció em permetia sortir d'aquesta carn miserable, deixar-la patir sola, abandonada al seu racó, i trobar una alegria pura i perfecta en la insòlita bellesa del cant i les paraules. Aquesta



experiència em va permetre comprendre millor, per analogia, la possibilitat d'estimar l'amor diví a través de la desgràcia. Evidentment, en el transcurs d'aquests oficis, el pensament de la passió de Crist va entrar en mi d'un cop i per a sempre".

Aquesta experiència de Simone Weil ens evoca la conversió del poeta Paul Claudel, la nit de Nadal de 1886, mentre escoltava el *Magnificat* de les vespres celebrades a Notre Dame de París; així com la del filòsof espanyol Manuel García Morente, durant el seu exili a París l'any 1937, mentre escoltava a la radio *L'enfance de Jésus*, peça del compositor L.H. Berlioz.

A l'abadia de Solesmes, el cant serveix de pont i connecta la realitat dolorosa de la vida de Simone Weil amb el gran misteri del patiment que és la Pasqua de Crist. La música esdevé vehicle que possibilita la comunió de l'individu amb el Misteri.

De l'impacte del cant gregorià a la seva vida, Simone Weil en deixa constància als seus *Cahiers*, quaderns de notes, on trobem pensaments arriscats que traspuen una experiència interior colpidora. La música serveix de metàfora per expressar allò que sent per dintre. *"La monotonia és el que hi ha en el món de més bell o de més horrorós. De més bell sí és un reflex de l'eternitat, (per exemple) el cant gregorià. Altrament, del més horrorós"*.

També s'atreveix a afirmar que un apassionat per la música pot ser perfectament un home pervers, en canvi, segons ella, no ho pot pensar d'algú assedegat de cant gregorià. Així mateix, arriba a comparar la força de la melodia gregoriana amb el testimoni dels màrtirs.

El gregorià, un cant d'esperança en moments de dolor

Durant l'ocupació de França pels nazis, Simone Weil ha de fugir. Era d'origen jueu i col·laborava amb la Resistència francesa en contra del govern del mariscal Pétain. A les terres del sud de França, en-

tra en contacte amb la civilització del romànic. Entusiasmada per la cultura occitana afirma: *"El cant gregorià puja lentament i, quan pensem que prendrà seguretat, el moviment ascendent s'interromp i comença a baixar; el moviment ascendent està contínuament sotmès al moviment descendent. La gràcia és la font de tot aquest art"*.

Posteriorment, l'any 1942, a contracor ha d'abandonar Marsella, juntament amb els seus pares, per a dirigir-se als Estats Units. Durant el viatge vers l'exili, compara la situació d'aquell terrible moment històric amb el Misteri Pasqual expressat per mitjà del cant gregorià. Reconeix en la música el seu estat interior, una pregona intuïció barrejada d'emoció, de realisme, dolor i esperança, tan difícil d'articular en mots.

"La joia de la Pasqua no és la que segueix al dolor, la llibertat després de les cadenes, el sadollament després de la fam, la reunió després de la separació. És la joia que planeja per damunt del dolor i el culmina. El mateix cant gregorià (Salve, festa dies...) ho posa de manifest. El dolor i la joia estan en un equilibri perfecte. El dolor és el contrari que la joia, però la joia no és el contrari del dolor".

A l'exili de Londres, l'any 1943, treballa per a la Resistència francesa i elabora una proposta cívica i política per a França i Europa: *L'enracinement*. Encara enlluernada per l'esplendor del passat, en concret, per la civilització medieval descoberta a Occitània, afirma: *"Les esglésies romàniques i el cant gregorià només van poder sorgir d'unes poblacions on hi havia molta més puresa que durant els segles posteriors"*.

Un testimoni profètic

Tot i que Simone Weil va romandre al llindar de l'Església ja que no va acceptar ser batejada, el seu testimoni ens impacta. Morí als 34 anys, de tuberculosi, a l'exili de Londres, el 1943, en uns temps de fosc per a la humanitat: els esdeveniments socials i polítics que acom-

panyaven la II Guerra Mundial.

El missatge de Simone Weil va ser recollit per personatges de renom com Albert Camus, gran admirador del seu pensament, però també va ser llegida per grans homes d'Església com Joan XXIII i Pau VI. Fins i tot, hi ha qui afirma que el seu pensament va influir decisivament en el tarannà obert i dialogant del Concili Vaticà II ja que sembla percebre's un eco del seu pensament en el magnífic discurs inaugural del papa Joan. Angelo Roncalli havia llegit Simone Weil quan era nunci a París.

Resseguir el testimoni de Simone Weil ens permet descobrir la importància de la música religiosa i, més en concret, del cant gregorià, en un món com el nostre on moltes persones, més enllà dels convencionalismes socials, experimenten, anònimament, una profunda set de l'Absolut.

El compositor de música religiosa es fa ressò dels moviments interns de l'esperit humà en la seva recerca de Déu. Per aquest motiu, aquells qui escolten aquesta música sintonitzen internament amb una experiència de la qual potser encara no són prou conscients. Per mitjà de la música religiosa, la cultura esdevé experiència de Déu, i l'experiència de Déu esdevé cultura.

Tant de bo si tots aquells que, com Simone Weil, s'acosten a una església per motius culturals, descobrissin que, potser en realitat, estan assedegats del Déu present més enllà de tota forma musical i artística. Aleshores els monestirs serien, com sempre han estat, un referent en l'evangelització que cada època reclama.

Josep Oton



NOTES:

1. Pseudònim del pensador francès Émile-Auguste Chartier (1868-19519). Va ser professor de l'escola normal de la ciutat francesa de Rouen. Va defensar un humanisme individualista que buscava les seves arrels en la cultura clàssica. El seu pensament va influir molt l'escola normal, la qual reorientà la seva pedagogia en la formació de mestres cap a un pensament lliure i moral més que no pas cap a l'acumulació de coneixements. Políticament va ser pacifista i es va oposar a la primera guerra mundial.
2. Escriptora francesa. Es llicencià en filosofia a la Sorbona (1929), on trobà Jean-Paul Sartre, amb el qual va compartir la vida i pel qual va ser molt influïda en les seves actituds i el seu pensament. Va publicar la seva primera novel·la el 1941.



EL MONESTIR DE POBLET I ELS ESTUDIS DE SISMOLOGIA

Per impuls de l'Institut d'Estudis Catalans ja fa vint anys es van instal·lar al monestir de Poblet instruments de sismologia per estudiar els possibles impactes dels moviments sísmics en la xarxa elèctrica. El monestir, doncs, d'acord amb una llarga tradició monàstica, va obrir les seves portes a la ciència amb la intenció d'obtenir coneixements per preveure problemes i millorar un servei públic. Ens donen notícia de les raons i de les activitats d'aquests estudis Antoni M. Correig Blanchar, catedràtic de Física de la Terra a la universitat de Barcelona i director del Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè de l'Institut d'Estudis Catalans i Josep Vila Codina, col·laborador investigador del mateix Institut i investigador associat del Departament d'Astronomia i Meteorologia de la universitat de Barcelona.

Els precedents

Cap a finals de l'any 1982, l'Institut d'Estudis Catalans rebé l'encàrrec de fer el seguiment de la sismicitat ocorreguda a la zona del Baix Ebre, amb la finalitat de conèixer si podria afectar les grans instal·lacions elèctriques de la zona. El primer pas consistí en l'adquisició de sismògrafs i alhora a tro-

bar una ubi-cació adequada per instal·lar-los. Ben aviat vam tenir clar que, per les característiques geològiques de la zona, i per la mateixa protecció dels instruments, el Monestir de Poblet era un dels llocs més adequats. Per tal de tempejar si podria ser possible, el 17 de desembre de 1983 l'Enric Casassas, en aquell temps President de l'Institut d'Estudis Catalans i jo mateix (Antoni M. Correig) visitàrem el Pare Abat, el qual ens va rebre en companyia del Pare Prior. Un cop explicades les nostres pretensions i els motius que les justificaven, el Pare Abat donà la seva conformitat tot delegant les

qüestions pràctiques en el Pare Prior. En donar-me a conèixer, ben aviat em relacionaren amb el meu pare, que havia entrat feia ja molt temps a formar part de la Germandat del Monestir de la mà del Sr. Eduard Toda. Quedà clar, doncs, que l'encarregat dels estudis a realitzar era el

fill del Sr. Antoni, i el seu ajudant, l'ajudant del fill del Sr. Antoni.

Fa ja gairebé vint anys d'aquesta visita, i

els estudis de sismicitat encara continuen. És ja hora d'explicar què fem, com ho fem i per què ho fem.

El terratrèmol, ¿un càstig de Déu?

A l'igual que un huracà o una llevantada, podem considerar un terratrèmol com un fenomen natural que, a vegades, es desencadena de forma extremadament violenta provocant nombroses pèrdues en vides humanes i béns materials. No és d'estranyar, doncs, que la finalitat última de la sismologia sigui predir els terratrèmols i com aquests ens poden afec-

**Un jorn, amb terratrèmol, s'esbadellà sa escorça,
Resclosa d'on en rompre's brollà amb tota sa força
Que al bes gelat dels aires se fixa en la tempesta, i el
mar llençà, per fer-lo més alt, damunt sa testa sos
peixos i son llit.**

(Jacint Verdaguer, *Canigó*)

tar quan s'esdevenen. Per poder-ho aconseguir, necessitem saber què és un terratrèmol i com es produeix, cosa que va estretament relacionada amb la posició de l'home enfront la ciència.

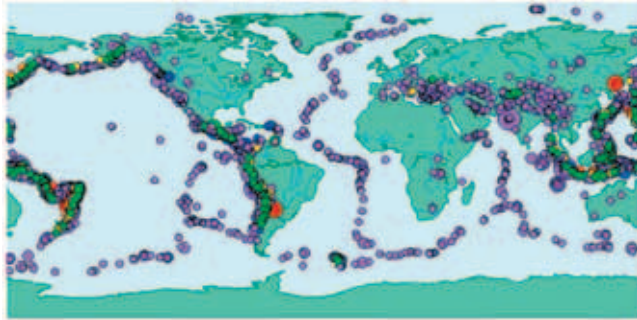
A l'antigor hom creia que els terratrèmols, i en general les catàstrofes naturals, eren simplement un càstig dels déus, una venjança per haver-los ofès. L'única solució era una actitud fatalista: acceptar allò que havia d'ocórrer i mirar d'apaivagar la fúria dels déus amb tot tipus de sacrificis i ofrenes. L'Antic Testament participa encara d'aquest fatalisme sota l'acció d'un Déu justicier, en el fons cruel. En el Nou Testament hom passa del fatalisme a la resignació. Hom pot parlar amb Déu i demanar-li ajut, i Ell decidirà el que és millor per a l'home. Estem però, encara, en una època acientífica.

A l'Edat Mitjana es donen ja els primers intents de quantificació dels fenòmens naturals fins a arribar a creure, a l'època de la Il·lustració, que tot procés natural es podia reduir a fórmules matemàtiques. Així, el 1776, Pierre-Simon de Laplace escrigué que si coneguéssim exactament les lleis de la naturalesa i la situació de l'univers en un moment inicial, podríem predir exactament les característiques de l'univers a cada instant posterior i anterior. Des d'aquest punt de vista, la predicció de terratrèmols podria ser un fet: caldria només esmerçar els esforços necessaris per tal de conèixer les lleis que els regulen.

¿Es poden predir els terratrèmols?

El primer model quantificable de terratrèmol ens el va proporcionar Reid el 1910. Després d'una anàlisi exhaustiva del terratrèmol de San Francisco del 1906, va concloure que un terratrèmol no era més que un alliberament sobtat d'energia que

s'havia anat acumulant en un lloc donat de la terra, alliberament que es produïa segons una ruptura. Aquest procés és formalment semblant al d'agafar una branca i anar-la doblegant fins a trencar-se. Malgrat la dificultat del problema, la Física sap com tractar-lo, i els anys 60 hom creia que la predicció estava a l'abast de la mà, i amb

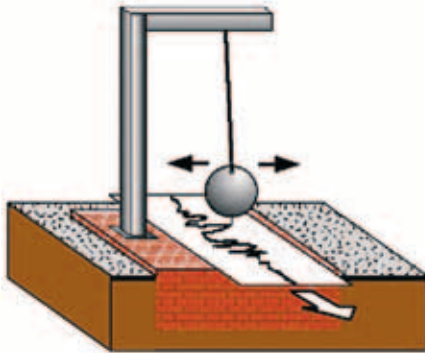


Distribució dels terratrèmols de magnitud superior a 5 ocorreguts arreu del món entre l'any 1980 i l'any 2004. Podem observar, de manera clara, les alineacions i les zones que delimiten, les quals es corresponen amb les plaques de la litosfera terrestre (informació obtinguda del consorci d'universitats IRIS).

aquesta creença es dissenyaren amplis programes d'investigació. Malauradament, però, Jules Henry Poincaré havia descobert, el 1903, que això no sempre és així. Pot donar-se el cas que petites diferències en les condicions inicials originin molt grans diferències en el fenomen final. La predicció esdevé impossible. I aquesta és la situació en el cas dels terratrèmols. ¿Ens cal resignar-nos, doncs, de nou, atesa la nostra impotència de predicció? Vegem que no és aquest el cas. Certament no podem predir, però sí que podem preveure.

El joc del piló de sorra

Continuem, doncs, amb la idea de Reid segons la qual un terratrèmol és un alliberament sobtat d'energia causada per un trencament que coneixem amb el nom de falla. Sabem també que els terratrèmols es produeixen preferentment en falles preexistents, les quals s'han saturat però no



A l'esquerra, esquema del funcionament d'un sismògraf. A la fotografia de la dreta es mostren els sensors instal·lats a l'antic molí del monestir, els quals, tot i ser de la darrera generació, es basen en el mateix principi (el principi d'inèrcia).

deixen de ser zones febles de la crosta. Per altra banda, les falles no són accidents aïllats, ans al contrari, formen sistemes jerarquitzats: hi ha una falla principal, unes quantes de secundàries, moltes de terciàries, i així anant fent. Formen el que hom coneix com una distribució fractal, de manera similar a com un riu principal té els seus afluents, i cada un d'ells els seus propis i així successivament. ¿Quin element del sistema de falles es trencarà i quanta energia alliberarà? Aquest problema, simplificat, és similar al joc del piló de sorra. Imaginem que estem a la platja, en un dia assolellat, en un racó on la sorra estigui seca. Agafem sorra i, de manera continuada, l'anem tirant a qualsevol punt d'una superfície reduïda. A poc a poc es va formant una figura cònica, i de tant en tant es produeix un petit esllavissament: llisquen un quants grans de sorra que cauen fora de la superfície delimitada. Cada lliscament el podem assimilar a un terratrèmol. Superat un pendent determinat (un llindar crític), es produeixen, cada cop més sovint, petits i mitjans esllavissaments, fins que, en un moment donat (no podem saber quan), tot el con s'enfonsa (s'ha produït un gran terratrèmol) i, després d'uns pocs esllavissaments posteriors, arribem a l'equilibri (absència d'esllavissaments). Si continuem tirant sorra, el procés es repeteix.

En el simple model del piló de sorra que

acabem de comentar, al principi que en el cas de l'ocurrència de terratrèmols, no sabem quan es produirà el terratrèmol gran, però sí com es produirà: per això ens cal seguir l'evolució del sistema (el piló de sorra). Tornant-nos a centrar en el cas dels terratrèmols, podem seguir l'evolució del sistema (observar l'evolució de la sismicitat) a partir de l'anàlisi continuada dels sismogrames enregistrats d'un determinat nombre d'estacions sísmiques, i interpretar-les a partir d'un model físic d'ocurrència de terratrèmols. Un d'aquests punts d'observació és al Monestir de Poblet, on des del dia 5 de febrer de 1985 i de manera ininterrompuda, hi ha hagut instal·lada una estació sísmica amb la tecnologia més puntera en cada moment.

Abans, però, de centrar-nos en l'estació sísmica del Monestir de Poblet, anem a comentar breument què és un terratrèmol, com es propaga l'energia que allibera i què és i què mesura un sismògraf en un intent de donar resposta a algunes de les preguntes més freqüents que ens vénen al cap quan es parla de sismologia¹.

La Terra: un cos inquiet.

La Terra no és un cos rígid, sinó que, radialment, està constituïda per un seguit de capes amb unes propietats determinades per a cadascuna. Des del punt de vista de les propietats físiques, definim la litosfera com la part més externa de la Terra, susceptible d'acumular esforços com a

conseqüència de la seva naturalesa rígida. La litosfera conté l'escorça i una petita part del mantell superior. Aquesta capa sura sobre una altra capa anomenada astenosfera, de naturalesa plàstica que, com a conseqüència de les elevades pressions i temperatures, es troba en un estat quasi fluid. La litosfera no està composta d'una sola peça uniforme, sinó que és un mosaic amb una dinàmica pròpia. Les peces que componen aquest mosaic s'anomenen plaques litosfèriques o plaques tectòniques, que es mouen les unes vers les altres amb una velocitat d'uns quants centímetres per

bueixen de manera aleatòria arreu de la superfície de la Terra. La majoria d'esdeveniments sísmics es concentren en algunes zones determinades que anomenem zones sísmiques actives. Si ens fixem en la distribució d'esdeveniments sísmics arreu del món, veiem que aquestes zones ens marquen els límits de les plaques litosfèriques, que coincideixen amb els límits de certs continents, com és el cas dels marges occidentals del continent americà, al llarg d'arcs d'illes, com ara al Japó i a les illes Kurils, i segueixen les crestes dels centres d'expansió oceànica,



A l'esquerra, fotografia de l'antic molí d'aigua a l'interior del recinte emmurallat del monestir. A la dreta, fotografia del sistema d'adquisició actual (instal·lat el 26 de gener de 2000) que enregistra la velocitat del moviment del terreny que mesuren els sensors (vegeu la figura 2).

any. La mitjana del gruix d'aquestes plaques és d'uns vuitanta quilòmetres, malgrat que per regla general la litosfera és més gruixuda sota els continents que sota els oceans. A les regions de contacte entre plaques s'acumulen tensions a causa del moviment relatiu i continuat de les plaques que la componen. Quan les tensions són prou grans, es produeixen trencaments, reajustaments o desplaçaments sobtats de parts de la litosfera, que produeixen alliberacions d'energia, i la part d'aquesta energia que es transmet mitjançant ones elàstiques (ones sísmiques²) a través de la Terra i que podem notar és el que es coneix com a terratrèmol.

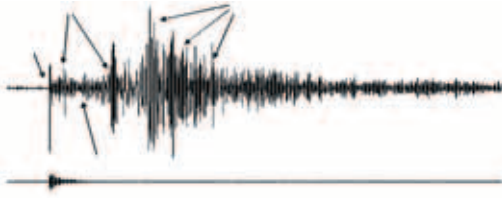
La distribució dels terratrèmols

A conseqüència de la fracturació de la litosfera, els terratrèmols no es distri-

com per exemple la dorsal atlàntica. També hi ha regions sísmiques actives a l'interior dels continents com el cas de la zona de l'Himàlaia (vegeu la figura 1).

Les ones sísmiques i el sismògraf

Quan succeeix un esdeveniment sísmic es produeix una alliberació d'energia que es propaga en forma d'ones (ones sísmiques), les quals provoquen vibracions del terreny que són detectades i enregistrades per uns aparells anomenats sismògrafs. El funcionament d'un sismògraf es basa en un dels principis més elementals de la mecànica clàssica: el principi d'inèrcia, conegut també com la primera llei de Newton. Un cos (en el cas d'un sismògraf, una massa suspesa a l'aire), si és aïllat de l'entorn de manera que no és sotmès a cap influència externa d'altres



Registre de l'estació POBL de l'esdeveniment sísmic de magnitud 7.7 del dia 26 de gener de 2004, localitzat al sud de la Índia (a 6.610 Km. de Poblet), juntament amb la simulació del mateix en el sistema que hi havia a l'estació fa 10 anys (en la mateixa escala però amplificat 100 vegades).

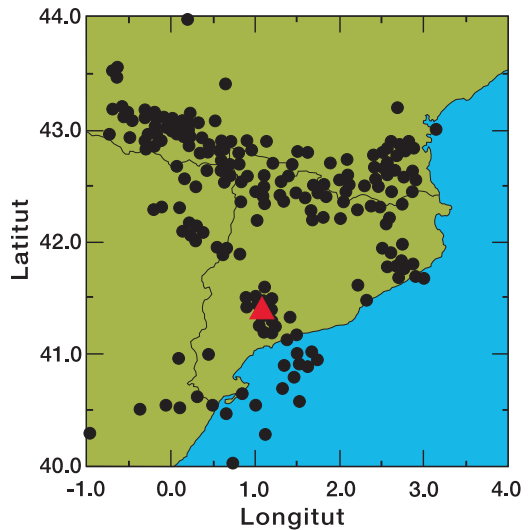
cossos, es diu que té un moviment lliure i que té tendència a continuar en estat de repòs o bé en moviment amb una velocitat constant (vegeu la figura 2). En arribar una pertorbació (ona sísmica) al terreny on hi ha un dispositiu d'aquest tipus, l'ona provoca un moviment del terreny, mentre que la massa suspesa a l'aire té tendència a restar en estat d'equilibri. Això provoca un desplaçament relatiu entre la massa i el suport. La representació de la mesura d'aquest desplaçament d'acord amb el temps és el que s'anomena sismograma, que conté informació relacionada amb els processos físics tant de la font com dels efectes de propagació de les ones durant el camí recorregut des del focus fins al sismògraf.

L'estació sísmica del monestir de Poblet

L'estació sísmica del monestir de Poblet (que a partir d'aquest moment anomenarem POBL)³ ha tingut un pes molt important dins dels objectius del Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (LEGEF) de l'Institut d'Estudis Catalans. L'objectiu del laboratori és bàsicament de recerca, tant des del punt de vista experimental (en el sentit de noves tècniques i metodologia d'anàlisi) com de recerca bàsica en geofísica. Dintre de la disciplina pròpia de treball, durant aquests 20 anys, 4 dels seus col·laboradors han presentat la tesi doctoral basada al cent per cent en dades obtingudes al mateix laboratori, entre elles POBL. L'evolució del

LEGEF ha estat important tant en projectes d'investigació fonamental com en la part aplicada i l'estació POBL hi ha tingut molt a veure. POBL té l'honor d'haver estat la primera estació sísmica digital (5/2/1985) i la primera estació digital de tres components instal·lada a Catalunya (el 2/8/1990 s'hi van afegir dos sensors addicionals per a poder disposar de registre en les tres dimensions de l'espai), a més de formar part del primer CD-ROM de recopilació d'informació sísmica que es va editar dins de l'estat espanyol per part del LEGEF.

L'estació POBL es troba instal·lada a l'antic molí d'aigua, dins del recinte emmurallat. A banda de l'avantatge evident que això suposa per estar fora de zones de lliure circulació, la zona del molí, geològicament



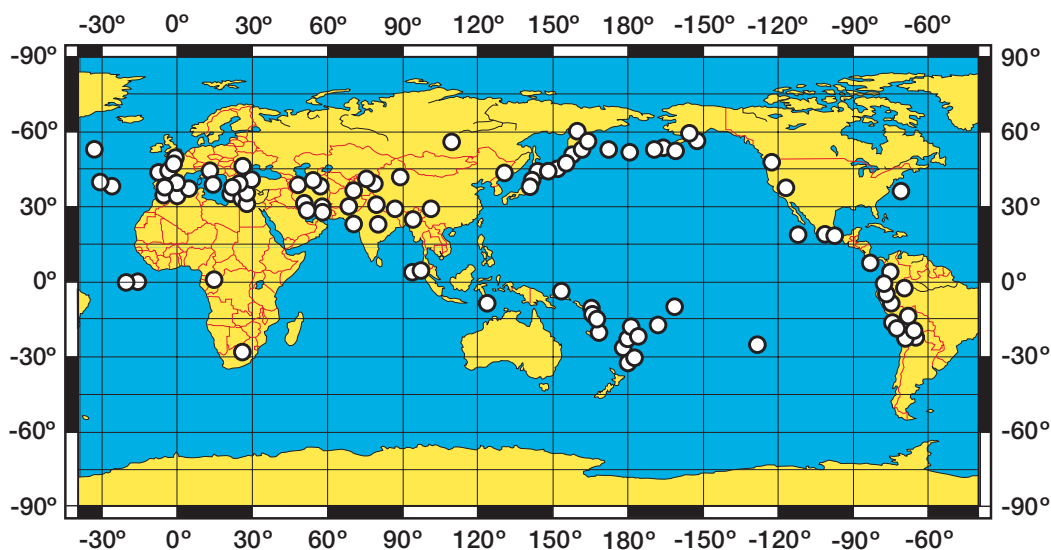
Localitzacions dels terratrèmols ocorreguts des de l'any 1994 fins a l'any 2002, que han estat enregistrats per l'estació sísmica POBL (assenyalada amb un triangle) dins del que es considera àmbit local.

és compacta i no està afectada pels sediments del barranc. Això, i el fet que els sensors estiguin ubicats a 4 metres per sota del nivell del terreny, fa que hi hagi un bon acoblament del terreny, a més d'oferir una estabilitat tèrmica molt

adequada per a aquests tipus d'instruments. De fet les proves realitzades mostren la pràctica inexistència de variació diürna sense necessitat d'aïllament.

En l'actualitat, l'estació POBL està equipada amb una unitat d'adquisició digital de la tercera generació (24 bits reals de resolució i rang dinàmic) i sensors de banda ampla i rang ampliat. El sistema actual és capaç d'enregistrar tant esdeveniments ocorreguts a pocs quilòmetres com ones

rior es el que s'hauria vist amb el sistema de fa 10 anys. El factor d'escala en ambdues traces és el mateix i, per fer-lo més apreciable, s'ha multiplicat la traça simulada per un factor 100, a banda que, com a màxim, el registre hauria estat 50 vegades més curt. Ja són molt llunyans aquells temps en què els senyals horaris ens arribaven per ràdio des de la Gran Bretanya o Alemanya. Avui l'estació sísmica aprofita els avantatges del sistema de posicionament global (GPS), proporcionant temps amb una precisió de



Localització dels esdeveniments sísmics llunyans, enregistrats a l'estació del Monestir de Poblet entre 1996 i 2002.

telesísmiques que arriben al monestir després d'haver donat una volta sencera a la Terra. Dit d'una altra manera, l'estació pot escoltar des d'oscil·lacions a un ritme de 1000 per segon fins a una oscil·lació cada 1000 segons. Per fer-nos una idea de com han evolucionat els sistemes instal·lats a l'estació POBL, a la figura 4 es presenta, com a exemple, el registre de l'esdeveniment ocorregut el dia 26 de gener de 2001 a l'Índia. Aquest registre és un dels de major magnitud enregistrats a POBL durant la seva història, amb una magnitud de 7.7 graus a l'escala Richter i que va causar més de 20.000 víctimes mortals, 170.000 ferits i destruí 400.000 edificis. La traça superior de la figura 4 es correspon amb el sistema actual mentre que la infe-

l'ordre d'un microsegon i està posicionada amb un error inferior a un metre⁴.

Una estació internacional

La qualitat de l'emplaçament ha permès de poder participar en projectes a nivell europeu i l'estació ha adquirit un prestigi i consideració important. POBL ha estat inclosa per l'Institut Politècnic Federal de Suïssa com un punt d'observació per a treballs sobre l'estructura del mantell a l'àmbit mediterrani i consta a la base de dades del consorci europeu Orfeus del Reial Institut Meteorològic d'Holanda com un punt potencial per a la xarxa sísmica europea en temps real. A banda de la qualitat dels registres com el presentat a la

figura 4, la facilitat d'accés i de manteniment hi han tingut molt a veure, sobretot en la seva efectivitat de funcionament. Per resumir una mica aquesta efectivitat, podríem dir que en els darrers 8 anys s'han enregistrat de manera automàtica (des del gener de 2000 s'enregistra en mode continuat) 2.350 terratrèmols, entre els quals n'hi ha de molts tipus: des d'esdeveniments de caire molt local que només POBL els pot veure per la seva proximitat i altres molt possiblement deguts a activitat de tipus industrial i constructora, fins a terratrèmols que tenen el seu origen a les antípodes. Les figures 5 i 6 mostren els mapes de localització dels esdeveniments presentats als diversos informes que, de manera anual realitza l'Institut d'Estudis Catalans.

L'activitat sísmica a Catalunya

Tal com podem veure a la figura 5, l'activitat sísmica a Catalunya durant aquest període ha estat concentrada principalment a la zona axial dels Pirineus i a les serralades costaneres catalanes. A l'interior destaquen dues zones, una, la del Montseny i les Guilleries i l'altra, la zona on hi ha el monestir on l'activitat es concentra bàsicament a la serra de Prades i al límit entre la comarca de la Conca de Barberà i les de l'Urgell i la Segarra (la serra del Tallat). Si ens fixem en l'activitat sísmica a nivell planetari, podem observar que des de Poblet, s'enregistren bàsicament esdeveniments ocorreguts a tot el cercle del Pacífic, a l'eix que va des de Gibraltar fins a l'Himàlaia (creuant tot l'Orient Mitjà) i també a les antípodes (nova Zelanda, Vanuatu, Illes Fiji, etc).

Línies de treball actuals: el futur de l'estació

Actualment el LEGEF centra la seves tasques en estudis orientats cap a l'obtenció de l'estructura de l'escorça i de respostes locals del medi induïdes per ones elàstiques, treballs que es duen a terme a partir de les dades obtingudes amb les estacions que gestiona. Ambdues línies de treball van dirigides a mirar de conèixer, amb més precisió, la localització d'esdeveniments sísmics i la resposta del terreny, temes necessaris per a treballs posteriors de perillositat sísmica, tant pel que fa a neotectònica i enginyeria civil (disseny d'estructures antisísmiques) com a risc sísmic. Per dur a terme aquests projectes es treballa fent servir tècniques de la física de l'estat sòlid i considerant la propagació d'ones sísmiques com a sistema dinàmic. De tota manera, per poder dur a terme aquestes línies, cal també mantenir l'apartat d'adquisició de dades, on els projectes del LEGEF van endavant en el sentit d'actualitzar de manera periòdica les estacions sísmiques. Els avenços en tecnologia de comunicacions fan que el futur de POBL passi per l'enllaç directe i en temps real als centres de recepció i la disponibilitat immediata dels sismogrames, tant per a la comunitat científica com per a la societat en general.

Antoni M. Correig Blanchar

Catedràtic de física de la Terra (UB)

Josep Vila Codina

Col·laborador investigador (IESC i UB)

1. La sismologia és la disciplina de les ciències de la Terra que estudia la natura dels terratrèmols, les seves característiques i tot tipus d'ones sísmiques que es propaguen tant per l'interior de la terra com al voltant.

2. Són manifestacions energètiques que es propaguen a través de la Terra i que provoquen un desplaçament de les partícules del terreny. Aquest desplaçament és el que enregistren els sismògrafs.

3. Des de l'any 1999, l'estació està registrada internacionalment al World Data Center for Seismology del Servei Geològic dels Estats Units d'Amèrica (USGS), amb el codi d'estació POBL, a nom de Monestir de Poblet i per a ús exclusiu de l'estació sísmica d'aquest emplaçament.

4. Les coordenades geogràfiques de l'estació, obtingudes amb el sistema GPS i referides al sistema geodèsic mundial WGS84, són: 41°22'45.12" Nord, 1°5'0.24" Est. L'altitud és de 508 m, referida al geoide local ED50 amb altures ortomètriques (Datum Europeu).

POBLET, SENUS DEI I SCALA DEI

Quatre van ser els grans monestirs històrics de la Catalunya Nova: Santes Creus, Poblet, Vallbona i la cartoixa d'Escaladei. La fundació de la cartoixa planteja alguns enigmes. I també resulta obscura la seva relació amb una comunitat monàstica anterior que duia el nom en llatí de "Senus Dei". Sobre aquests dilemes ens en parla Ramon M^a Rodon Guinjoan, advocat i membre de la Germandat de Poblet.

Introducció

Deia una vella senyora de pagès: *a mi no cal que em portin enlloc ja que allà on vull anar ja hi sóc*. Certament és agradable conèixer i estimar una contrada amb aquesta dedicació acurada de l'erudit local que pot donar-nos raó de tantes coses, vivint al marge d'enveges i catúfols, alliberat de neguits i vanaglòries, feliç des de la seva aparent "aurea mediocritas". Decididament l'erudició tranquil·la d'aquesta mena és una de les meves vocacions frustrades.

He usat la paraula "contrada" amb certa indeterminació i amb la intenció de fer-la extensiva als quatre grans monestirs de la Catalunya Nova: Santes Creus, Poblet, Vallbona i Escaladei. Sembla que en els segles XVI-XVIII, quan personatges importants visitaven les actuals comarques meridionals del Principat, era freqüent organitzar-hi (normalment des de Tarragona) alguna excursió per visitar-los conjuntament¹. Al

llarg de vuit centúries entre ells van existir lligams estrets i és per això que no he estimat fora de context parlar avui d'Escaladei, des de les pàgines del butlletí de la nostra Germandat.

Dos dilemes sobre la cartoixa d'Escaladei

Sempre penso en tot això i en coses similars quan faig estada a la casa familiar prioratina, prop de l'antiga cartoixa "*primae cartusianorum in Hispania fedi, reliquorum coenobiorum Protoparenti, ab Hildephonso Aragoniae Rege, eius nominis fecundo, in montibus extracto. Circa comitatum Pratense, Cataloniae Principatu fito*"², segons la llegenda d'un vell i conegut gravat. De les seves runes esberlades i enverdissades en guardo records d'infantesa amb un regust agredolç. Ja fa uns anys que la Generalitat, feliçment, ha propiciat un procés nou de dignificació i desgreuge. Tot i ésser un somni, jo vull pensar que un dia hi tornaran els fills de sant Bru, com anys enrera van pensar a tornar-hi

les seves filles, avui establertes a Benifaçà, antiga fundació de Poblet, a la mateixa frontera de la Catalunya estricta.

D'Escaladei hi ha dues coses que sempre m'han fet pensar i de les quals mai ningú no me n'ha sabut donar raó. La primera guarda relació amb la seva fundació; la segona amb una altra comunitat monàstica que va precedir-la pels mateixos topants: la de *Senus Dei*. El nexa sembla evident, la cronologia

1162, l'ocupació del reducte d'Escornalbou, últim domini sarraí dintre "*l'arc alterós que domina el camp*", com va dir Josep Iglesias³.

Sembla que, en un primer moment, devien romandre per aquelles terres un cert nombre dels vençuts, fonamentalment berbers, els quals les havien senyorejades al llarg d'uns quatre-cents quaranta anys; tot indica també que aquesta població residual podia haver



Foto: Delfir Duch.

Actual "masia Duch". Està situada molt a la vora de l'antiga cartoixa d'Escaladei. Va ser "terra dominicata" de la cartoixa i l'autèntica conreria dels monjos.

històrica i el mateix nom ens en parlen prou bé.

El primer dilema: la fundació d'Escaladei

Pel que fa a la primera qüestió ens hem de situar al segle XII en temps de Ramon Berenguer IV, entre el moment de la conquesta de Ciurana (1153) i, pocs anys després, el dia de sant Miquel de

protagonitzat una revolta de la qual n'haurien restat petjades en la memòria popular, reflectides a voltes en testimonis força tardans com la història al·ludida en un mural ceràmic d'Escornalbou. Però mai, que jo sàpiga, no s'ha especulat amb la possible relació entre aquella revolta i la fundació de la cartoixa (1163 a Poboleda, 1203 a Escala Dei)⁴.

Pot ser que hi hagi un nexa causal en-

tre la revolta i la fundació. Controlat el moviment rebel els sarraïns debien buscar refugi cap al sud, entre els seus germans de religió, més enllà de la línia on encara imposaven la seva llei els musulmans de la ratlla fronterera. D'altra banda, les noves conquestes eren encara lluny d'estar ben consolidades. L'any 1170 els islàmics valencians havien atacat les terres més meridionals de Catalunya i el 1173 els almohades van saquejar i incendiar Reus, Riudoms, Cambrils, Constantí i altres poblements⁵.

No és d'estranyar, doncs, que el jove comte-rei Alfons sentís la necessitat de repoblar unes terres ermes i mig abandonades per tal de garantir-ne el domini i la conservació: les del nostre actual Priorat. I va ser, indubtablement, aleshores que el sobirà (quan el seu pare i predecessor havia atorgat ja importants senyories i donacions a templers i cistercencs en les zones veïnes) devia pensar en una nova fundació, cartoixana aquesta vegada, com a instrument de nous i definitius assentaments.

El segon dilema: la comunitat de Senus Dei

Pel que fa a la segona de les qüestions apuntades, les coses semblen força més



Foto: Delf Dincb.

Escut d'Escaladei datat l'any 1788. Els qui van adquirir la finca amb ocasió de la Dasamortització de Mendizábal (1836) van intentar esborrar-lo repicant la pedra. Sobre l'escut hi ha un medalló d'estil neoclàssic tardà que és posterior.

complicades. Sabem també que l'any 714 les forces sarraïnes arribaren a aquestes contrades creuant l'Ebre per Ascó (pel Pas de l'Ase). Es van dividir en dos contingents, un d'ells va fer via cap a Gueta-Lupia (Gratallops) mentre l'altre avançava per l'esquerra fins a la creu dels Quatre Camins dels Peirons "on trobaren l'abat del monestir de Senus Dei, el patriarca Lysio



(Llop) que els rebia en processó portant la imatge de Santa Maria de Winclar⁶".

Aquesta rebuda no devia desagradar als invasors (la sura XIX de l'Alcorà està dedicada a la Verge Maria) que devien respectar el Montserrat com a lloc sagrat i, de bell antuvi, ocuparen preferentment les terres sobre l'Ebre productores de gra, fent-se seva amb relativa tranquil·litat i certa consideració una hipotètica i residual població mossaràbiga⁷. Ara bé, ¿on es trobava aquest cenobi i per quina regla es regia? Ens movem entre fonts literàries, sense cap petjada arqueològica. S'ha especulat amb la possibilitat que tal cenobi no hagués existit mai i que *Senus Dei* fos simplement el nom d'un grup dispers d'anacoretas, aliens potser a una normativa pròpiament monàstica, que solament es devien reunir per a la litúrgia més imprescindible en edificis d'estructura simple i reduïda.

Aquesta tesi topa amb algunes contraindicacions. La primera, la del mateix nom *Senus Dei*, que sembla fer clara referència a un lloc concret i a una comunitat reglada. En José Luis Rodríguez Lara, catedràtic de literatura i bon llatí, em comentà en certa ocasió que *Senus Dei* tant podia al·ludir al si, al redós de Déu, com al claustre virginal de Maria, on el Verb es féu carn.

Més difícil seria tractar d'esbrinar quina regla hi devia regir; evidentment no devia ser la benedictina (estranya a Catalunya abans del segle IX); potser la de sant Fructuós, bisbe de Dume i de Braga (segle VIII) o la "regula communis", obra d'un sínode d'abats posteriors al seu traspàs. De fet, ara com ara, no podem saber-ho.

El text de Biarnès, abans esmentat, podia encaminar la nostra atenció vers l'actual Vallclara. El mateix Ferran

Soldevila identifica la vila de la Conca amb la Biclara visigòtica que és, al seu parer, el lloc en el qual Joan "el Biclarense" va fundar el seu monestir, potser el primer de Catalunya; el gran historiador català dóna suport a la seva tesi amb l'autoritat filològica de Coromines⁸. Si Soldevila estava encertat i el monestir del "Biclarense" pogués identificar-se amb *Senus Dei* (possibilitat de la qual ell, certament, res en digué), el vincle amb Poblet fóra important, no solament per la proximitat geogràfica sinó també pel fet que el nostre monestir, des de mitjan segle XIV ostentà la senyoria jurisdiccional sobre Vallclara.

Malgrat que l'encaix seria perfecte no podem negligir el fet que, més recentment, la tesi de Soldevila sembla haver perdut gruix ja que hom considera com a més probable la identificació de la visigòtica Biclara (o Biclaram) amb la portuguesa Beja (Alemtejo) o amb Béjar (Lleó)⁹.

La localització de *Senus Dei*: una hipòtesi

Tot això ens portaria a replantejar-nos la possible ubicació de la comunitat de *Senus Dei*, una pregunta fins ara sense resposta. Com és natural jo no tinc la solució però voldria aportar-hi un suggeriment. Un dia, tot examinant pausadament les venerables ruïnes de la Cartoixa, vaig reflexionar sobre aquell lloc de privilegi: aigua abundosa i segura enmig d'unes contrades d'acusat secà; acarat a migdia, protegit dels vents del nord, entre topants aspres i esquerps, on senyoregen la llecorella i l'alzinar... No és fàcil trobar a la vora un lloc com aquell.

Aquest és, doncs, el meu suggeriment: ¿i si els testimonis arqueològics que ens

manquen de Senus Dei romanguessin enterrats sota les actuals despulles d'Escaladei? Ja sé que aquesta possibilitat també sembla entrar en contradicció amb l'interregne entre la primera estada a Poboleda (1163) i la instal·lació definitiva a Escaladei (1203); però, ¿de debò sabem si els cartoixans, arribats de Llenguadoc, no tingueren, des del primer moment la intenció preconcebuda de traslladar-se a Escaladei tan aviat com poguessin? Qui pot negar de bell antuvi tal possibilitat? Quina realitat embolcalla la bella llegenda del pastor i l'al·legoria bíblica de l'escala de Jacob?

Tornant una mica al principi, les relacions entre Poblet i Escaladei van ser importants i sovintejades al llarg de la nostra història entre els segles XII i XIX; el P. Altisent i Ezequiel Gort fan, com a mínim, trenta-tres referències a aquestes connexions en les seves respectives històries dels nostres monestirs de la Conca i del Priorat; però endinsar-nos en els particulars que les motivaren i ex-

pliquen, excediria amb molt les possibilitats d'unes notes tan senzilles com aquestes.

Just encetat, el darrer hivern ens portà pluges i freds; malgrat això oliverars i margenades verdejaven d'una munió de plantes diminutes, com una incipient catifa, preludi d'un proper esclat primaveral. La gebr blanquejava, de bon matí, vinyes i rostolleres mentre el merlot o el tort xiuxiuejaven remors nadalenques, incisives i breus.

Voltant pels turons i terres trencades del Priorat hom pensa en tots els tresors arqueològics que amaguen les seves entranyes tel·lúriques. Quedaríem realment meravellats si, de cop i volta, afloressin i es fessin presents als nostres ulls com per art de màgia. Sempre tindrem, però, si més no, la possibilitat d'estudiar allò que ja se'ns ha fet visible i especular sobre el molt que resta amagat.

Ramon M. Rodon

NOTES:

1. E. Fort i Cogul: *El rector de Vallfogona*. Rafael Dalmau Editor. Barcelona: 1974. Col·lecció "Episodis de la Història", núm. 50, pàgines 14-15.
2. Traducció: *A la primera seu dels cartoixos d'Hispania, predecessora dels altres convents, fundada a les muntanyes pel rei Alfons d'Aragó, segon d'aquest nom, prop del comtat de Prades, situat al Principat de Catalunya*.
3. J. Iglesias: *La restauración de Tarragona*. Rafael Dalmau editor. Barcelona: 1963. Col·lecció "Episodis de la Història", número 45. Pàgines 37-39.
4. La cartoixa de *Santa Maria d'Escaladei* (en llatí "Escala Dei") està situada al vessant sud del Montsant en el municipi de la Morera de Montsant (Priorat). Va ser la primera *cartoixa* de la península Ibèrica, de la qual sorgiren les altres cartoixes catalanes. Va ser fundada el 1163 a petició d'Alfons I el Cast en terres cedides per Arbert de Castellvell. Els primers monjos, comandats per Pere de Montsant i Ramon de Sant Esteve, als quals s'uniren alguns eremites del Montsant, s'instal·laren a Poboleda, fins que vers el 1203, amb l'ajuda de Pere I, s'establiren al lloc definitiu.
5. M. Serra i Roca: *Historia General de Catalunya*. Seguí Editor. (Sense data). Pàgina 109.
6. C. Biarnès i Biarnès: *Moros i moriscos a la Ribera de l'Ebre (710-1615)*. Rafael Dalmau Editor. Barcelona: 1972. Col·lecció episodis de la Història, número 163, pàgines 9-10.
7. Persones que van conservar la religió cristiana sota la dominació islàmica de la península Ibèrica.
8. F. Soldevilla: *Historia de España*. Ariel. Barcelona: 1952. Volum I. pàgines 9-10
9. Vegeu a: "Gran Enciclopèdia Catalana", Barcelona, 1971, volum 3, la veu Biclaram

SANTA MARIA DE VALLDONZELLA

El monestir cistercenc femení de Santa Maria de Valldonzella (1912-1923)¹ es troba situat en una àmplia parcel·la entre els carrers Cister, 41 - 45, Vista Bella, Jesús i Maria, Claravall i plaça Calvó (Sant Gervasi) a Barcelona. És obra de l'arquitecte Bernardí Martorell i Puig (1877-1937), amb títol per l'Escola d'Arquitectura de Barcelona l'any 1902. Va ser una figura singular de l'arquitectura catalana del canvi del segle (XIX al XX), amb influències del seu oncle avi Joan Martorell Montells (1833-1906) i també de les tendències arquitectòniques europees, especialment pel que fa a l'arquitectura religiosa. Ens en parla el doctor Joan Bassegoda Nonell, prou conegut dels nostres lectors.

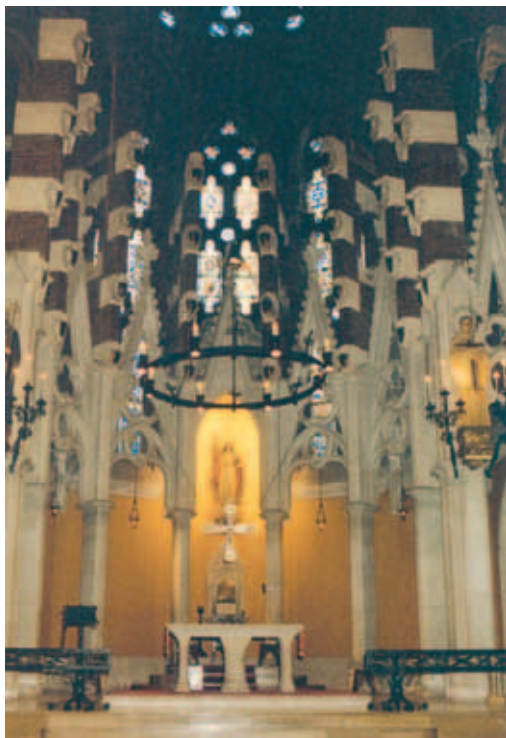
L'entorn arquitectònic

Aquest grandios conjunt arquitectònic es situa en un entorn ben especial: a la part alta de Sant Gervasi de Cassoles per

damunt del carrer de Quatre Camins entre Via Augusta i l'Avinguda del Tibidabo, zona on es poden trobar dues obres de Bernardí Martorell (Valldonzella i les



Claustre del monestir de Santa Maria de Valldonzella.



Altar major de l'església de Vallldonzella.

Oblates del Redemptor), una de Gaudí (Bellesguard) i una altra de Joan Martorell (el Col·legi Màxim dels Jesuïtes de Sarrià). Tot plegat fa un bon conjunt d'edificis en els quals el neogoticisme i l'especial visió del modernisme d'influència anglesa i alemanya hi són ben presents. I també es pot mencionar el projecte, no realitzat, de Gaudí (1906) per a la construcció d'un pont sobre el torrent de Pomeret, on es volia fer ús del formigó armat segons la memòria del projecte de formes semblants als viaductes del Parc Güell.

L'encàrrec i les obres

L'encàrrec d'obra tan destacada li arribà a Bernardí Martorell a través d'una germana monja professa a l'orde del Cister a Vallldonzella, morta l'any 1911. La construcció de l'enorme monestir va ser possible perquè les religioses van vendre a l'Ajuntament de Barcelona els terrenys del vell monestir de Vallldonzella

a l'antic Priorat de Natzaret, a prop de la Ronda de Sant Antoni, després de l'incendi de la Setmana Tràgica (juliol de 1909). Les vicissituds de Vallldonzella des de la seva creació al segle XII no és cas de reproduir-les aquí però es troben perfectament explicades en el llibre d'Antoni Paulí (1972)².

Les obres del nou monestir s'iniciaren l'abril de 1911 per la part de la zona de clausura en torn del grandios claustre de més de 30 metres en quadre amb columnes de totxo vist aplanat amb bases i capitells de pedra artificial i arcs de totxo a plec de llibre i perfil escarser. Va ser contractista de l'obra Josep Bayó i Font (1878-1970). Era el mateix que treballà per Gaudí al Primer Misteri de Glòria del Rosari Monumental de Montserrat i a les cases Batlló i Milà del passeig de Gràcia de Barcelona, per Joan Rubió a la Casa Sacerdotal del carrer Duran i Bas i per Joan Llimona al monument al Dr. Robert a la plaça Universitat. Per Bernardí Martorell bastí Vallldonzella i les Oblates del Stm. Redemptor, des de fa poc Fundació Abat Oliva.

L'abril de 1913 es començà la capella provisional segons el projecte firmat per Bernardí Martorell el 12 de maig de 1912. El projecte de l'església definitiva porta data de gener de 1916 i es va inaugurar el 29 d'abril de 1919 i va ser consagrada el 22 d'octubre de 1923. Alguns elements de l'antic monestir de Vallldonzella foren reutilitzats al nou edifici, especialment rajoles de València a la Sala Capitular i alguns capitells. També es va instal·lar el cor del monestir de Sant Cugat del Vallès a la zona de clausura de l'església, edifici d'una sola nau de deu metres de llum i amb voltes ogivals nervades quadripartites de cinc trams amb transsepte de dos trams i el presbiteri heptagonal amb una girola en torn de l'altar major que tenia un magnífic baldaquí.

La longitud total de l'església és de 45

metres. Exteriorment es veuen els contraforts, a banda i banda de les vidrieres, que suporten els arcs doblers equilibrats de forma catenàrica que recolzen en pilars cartabons d'obra vista alternada amb peces de pedra artificial blanca decorades amb escuts de les filles de famílies nobles de Barcelona professes en l'orde cistercenc. El contractista Josep Bayó i Font relatà a l'autor d'aquest text el 9 de gener de 1970, com es van construir els arcs del creuer de 15 metres de sagita col·locant totxo darrera totxo mentre es mantenien els xindris durant tres dies. Damunt dels arcs creuers o aristons hi ha un mur perforat amb petites arcuacions que formen el pendent de la coberta. Les voltes damunt d'aquests murets són de maó de pla de tres gruixos de rajola. L'interior és espectacular, tot d'obra vista amb especeigs de tipus gòtic o flamenc solament interromputs per les peces de pedra artificial, especialment al deambulatori del presbiteri on hi havia un magnífic baldaquí destruït el juliol de 1936. Presideix l'església la imatge de la Mare de Déu Assumpta de l'escultor Josep Maria Camps i Arnau (1879-1968).

Un conjunt arquitectònic molt valuós

Aquest conjunt arquitectònic, catalogat per l'Ajuntament, constitueix una obra excepcional dintre de la història de l'arquitectura del primer quart del segle XX a Barcelona per bé que un xic menystinguda pels crítics sotmesos a la dictadura de l'anomenat moviment

modern. El gran arquitecte José Antonio Coderch de Sentmenat (1913-1984), que tenia el seu estudi a la plaça Calvó ben a la vora del Vallldonzella, em manifestà repetidament que aquest edifici era tant o més interessant que les obres de Gaudí. Si més no, juntament amb Torrebonica, la Cooperativa de Cambrils, Sant Agustí de Sabadell i les Oblates del Redemptor de Bellesguard, formen un conjunt digne d'agermanar-se amb les obres de Joan



Creuer de l'església del monestir de Vallldonzella.

Rubió, Jeroni Martorell o César Martinell, els arquitectes funiculars dels quals parla Joan Bergós com a continuadors de les construccions resoltes amb arcs de formes catenàriques o parabòliques utilitzades amb tant de sentit comú per Gaudí a la Finca Güell o a les golfes de la Pedrera.

D'ençà de 1999, una part del monestir ha estat habilitada per aules i altres dependències de la Universitat Ramon Llull.

Joan Bassegoda

NOTES:

1. Figura en el Catàleg Monumental de l'Ajuntament (1987) núm. 198, categoria B, Cap. II, p. 124.
2. Antoni Paulí Meléndez: *Santa Maria de Vallldonzella* Tip. Emporium Barcelona, 1972.

L'Orde de la Benaurada Verge Maria del Mont Carmel

El Carmel Teresià: les Carmelites Descalces

Amb la intenció de proporcionar un context a l'article de la germana Kaufmann hem demanat a les germanes carmelites del monestir de Sant Josep i Santa Anna de Tarragona que ens presentin breument una petita història del carisma del Carmel, un orde monàstic contemplatiu.

L'Orde de la Benaurada Verge Maria del Mont Carmel

Els orígens de l'Orde, el títol de "Benaurada Verge Maria del Mont Carmel", així com les antigues tradicions espirituals demostren l'índole mariana i bíblica de la vocació carmelitana.

Mirant els venerables Pares antics, especialment el profeta Elies com a inspirador, l'Orde pren una consciència més viva de la seva vocació contemplativa orientada a escoltar la Paraula de Déu.

La primera "fórmula de Vida" carmelitana la trobem expressada en la Regla que va ser lliurada per Sant Albert, patriarca de Jerusalem, als eremites del mont Carmel entre els anys 1206-1214.

Els eixos de l'esmentada Regla són els següents:

- Viure en obsequi de Jesucrist amb un cor pur i recta consciència.
- Romandre en la pròpia cel·la meditant, nit i dia, la llei del Senyor.
- Celebrar diàriament l'Eucaristia i la Litúrgia de les Hores.
- Practicar l'ascesi evangèlica per demanar que al cor i als llavis s'hi faci

present l'espasa de l'Esperit que és paraula de Déu.

- Instaurar una comunió de vida basada en les relacions fraternes, la correcció caritativa, la comunicació de béns i la recíproca preocupació espiritual sota l'autoritat del prior, tot al servei de la Comunitat.

- Cultivar, per damunt de tot, l'oració contínua en solitud, silenci i esperit de vigilància evangèlica.

El Carmel Teresià: les Carmelites Descalces

L'origen de la família Teresiana, i de la seva vocació dins de l'Església està estretament vinculat al procés espiritual i al carisma de Teresa de Jesús, nascuda a la ciutat d'Àvila, el 28 de març de 1515. L'any 1531 va entrar al convent de Carmelites de la mateixa ciutat en el qual es professava la Regla de Sant Albert, aleshores amb mitigacions. Eren els anys de la plena efervescència per anar a les Índies, "descobertes" recentment, en busca de fortuna. Moltes dames nobles i moltes noies es "refugiaven" als monestirs a causa de les poques opcions matrimonials motivades per la forta emigració dels homes joves. El fet que s'omplissin els monestirs amb persones poc vocacionades



va produir un afluixament en la vida regular. Teresa, interpel·lada per la situació que es vivia al seu monestir de l'Encarnació i encoratjada per les gràcies místiques amb què el Senyor l'afavoria, i també impressionada pels estralls que vivia l'Església en aquell moment per l'inici de la Reforma protestant en el centre d'Europa, es va sentir impel·lada a fer una cosa nova totalment orientada cap a l'oració i la contemplació de les coses divines. Es tractava de viure, deia, "*eso poquito que yo puedo y es en mí, que es seguir los consejos evangélicos con toda la perfección que pudiere, y procurar estas poquitas que están aquí hiciesen lo mismo...*" tot professant la Regla Primitiva de sant Albert i en una petita comunitat fonamentada en el deseiximent de les coses, la fraternitat intensament viscuda, la humilitat i la pobresa estricta. El 24 d'agost de l'any 1562 començà el nou estil de vida reunint, al convent de Sant Josep d'Àvila, un petit grup de noies a les quals ja havia traspassat el seu projecte.

Ella va reviuir en si mateixa els dolors de l'Església i la preocupació per la salvació de les ànimes, i contagià a les germanes aquest mateix ideal. La seva gran intuïció ha donat a la vocació contemplativa una nova dimensió, apostòlica i eclesial, que serà una característica peculiar de la vocació carmelitano-teresiana. Ho fan ben palès aquestes paraules seves:

"Parecíame que mil vidas pusiera yo para remedio de un alma de las muchas que allí se perdían, y como me vi mujer y ruin e imposibilitada de aprovechar en lo que yo quisiera en el servicio del Señor, determiné a hacer eso poquito que era en mí, que es seguir los consejos evangélicos con toda la perfección que yo pudiese y procurar lo mismo, confiada en la gran bondad de Dios, que nunca falta de ayudar a quien por él se determina a dejarlo todo, y que todas ocupadas en oración por los que son defensores de la Iglesia y predicadores en lo que pudiésemos a este Señor mío".

La Santa enriqueix l'arbre secular del Carmel amb aquest nou estil: refermava la devoció filial a la benaurada Verge Maria del Mont Carmel; deixava com a herència, a la seva família, la comunió que ella vivia amb els prototips bíblics, els profetes i els grans Pares del Carmel; i donava un nou impuls a l'observança de la Regla primitiva.

En conformitat amb l'ideal de la Santa Mare Teresa, Fundadora del Carmel Teresià, les Carmelites Descalces vivim la vida contemplativa eclesial en un clima que harmonitza la soledat i el silenci amb la comunió fraterna, formant una família a semblança del "pequeño colegio de Cristo" que té per centre la presència i l'amor del Senyor i per norma la caritat fraterna.

Una carmelita



UNA CARMELITA A POBLET

La germana Cristina Kaufmann, de l'orde de les carmelites descalces del monestir de Mataró, va passar dues vegades pel monestir de Poblet en el seu camí d'anada i tornada a Lleida per assistir a un congrés. A l'anada va escoltar les Vespres. A la tornada va assistir a les Completes. Va escriure a les seves germanes les vives impressions que li van produir aquests encontres. Va trametre també per carta aquestes impressions al P. Paco Martínez Soria, monjo de Poblet. Amb el permís de tots dos publiquem a continuació aquest escrit.

Carmel de Mataró, 30 de novembre del 2003

Molt estimat germà en Crist, Paco:

Fa mitja setmana que ens vam veure en el vostre monestir de Poblet. Va ser per a mi molt més que una visita a un monument incomparable i molt més que fer una petita pregària abans del congrés sobre Edith Stein¹. Va ser per a mi una trobada amb Déu molt sorprenent pels elements que Ell va escollir per a fer-se present en el meu cor.

L'arquitectura, el silenci, el sol de la tardor transparent i daurada sobre les pedres seculares, el vostre cant de Vespres i després la nostra trobada de germans... tot ha quedat en el meu cor com un raig de sol diví. I us en volia donar les gràcies. Us adjunto uns paràgrafs de la carta que vaig escriure a les meves germanes tot just arribada a la meva "ermita", ja que fa un temps que estic fent el meu "any sabàtic", com ja sabeu.



Foto: BEDMAR.

Vista de la façana de l'església abacial i del conjunt del monestir de Poblet. L'autora hi va assistir a Vespres i a Completes en dies diferents.

El pòrtic: les Vespres a Poblet

Les Vespres a Poblet m'han estat un regal particular que m'ajuda a interpretar tot el que vaig viure i veure aquests dos dies a Lleida. El primer regal ha estat la Pilar, la senyora que ens ha acompanyat i que Déu ha conduït a Poblet. La Pilar és una psicòloga laica, mare de família, que treballa amb la joventut fent de mestra d'educació física. ¡Quins criteris té Déu a l'hora d'escollir el personal per ensenyar a monges carmelites descalces...! Gràcies a la Pilar vàrem anar a Poblet a sentir i cantar les vespres entre aquells murs sagrats, murs que em van infondre una intensa esgarripança relacionada amb el viure i el morir, el temps i l'eternitat, la realitat i el somni... esgarripança que té a veure amb Déu i amb cada una de les persones que érem allí.

El sol de la tarda, el cel net i pur damunt la silueta de les pedres i dels arbres ens esperaven a la plaça. Dintre: pedres, homes, veus, llums i melodies i, en una capella lateral, l'eucaristia reservada. Hi sentia el misteri de les generacions de monjos, interrompudes durant més d'un segle i refundades un altre cop.... Ara, allí, per a nosaltres, una trentena de vides humanes es dedicaven a cantar, a callar, a treballar i a impregnar les pedres d'esperit, tant per l'alè dels seus cossos com per l'alè de l'Esperit Sant. I nosaltres en podíem beure, sadollant així la nostra set de lloança que és també el centre i el sentit de la nostra vida carmelita.

¿I si desapareixíem...?

Mentre ressonaven les Vespres vaig pensar en les interrupcions de la vida monàstica i en la nostra situació. ¿I si durant segles el Carmel a Europa occidental, o en determinats llocs queda colgat a la terra, desaparegut davant del món...? Si desapareixia... ¿qui diu que després no tornaria a revifar-se continuant així el foc d'amor que va abrandar la nostra Santa Mare?



Santa Teresa d'Àvila, fundadora de les carmelites descalces.

Durant les Vespres a Poblet vaig sentir que tot és relatiu, que tenim tan poc temps... Setanta, vuitanta, noranta i fins i tot cent anys... ¿què són en comparació amb els segles i segles que poden transcórrer si després reneix una arrel que semblava morta? La història de més d'un monestir ens ensenya que això és possible...

L'alegria d'una trobada

I tampoc no vull oblidar la cordialitat i l'alegria de reveure el P. Paco Martínez Soria. Va ser una cordial trobada de germans, perquè realment som fills del mateix Pare. Per a mi va ser una trobada molt, molt intensa dins la senzillesa i la pobresa de la nostra condició. Ni ens escrivim, ni ens diem coses, ni sabem de les nostres vides, però quan ens trobem, tot el cabal d'allò que vivim amb Déu i amb Jesús i per Ell, es torna íntima comunió de l'un amb l'altra. Així vaig viure



Monestir de les Carmelites Descalces de Mataró.

aquella estona quan ens ensenyava "casa seva" la qual, de tan gran i tan solemne, i tan santa, resulta prou familiar per a no perdre-s'hi i prou desproporcionada per a no instal·lar-s'hi còmodament. Les paraules senzilles i cordials d'en Paco ens varen ser també tota una lliçó.

La cloenda: les Completes

Mai no hauria pogut imaginar que assistiria a unes Completes del Cister a Poblet. Va ser també gràcies a la Pilar. Va ser el moment culminant d'aquests dies. A fora, la pluja, la foscor de la plaça; a dins, l'església només apareixia tacada per una llum pàl·lida provenint d'una bombeta amagada darrera d'una gran columna que il·luminava el corredor per on els monjos accedeixen al cor.

A l'església no se sentia absolutament res. De molt lluny, com de segles enllà, es percebia la lectura del refetor o alguna pregària comunitària interna. Poc després arribava el primer monjo, un vellet amb bastó i una jaqueta sobre l'hàbit blanc i l'escapulari negre. Amb pas acurat i lent

travessava l'immens trànsit fins a desaparèixer darrera d'una columna inabastable per tornar a aparèixer en el cor, tot trepitjant-ne la fusta del cadirat. El primer so era el bastó sobre la pedra seguit dels passos arrossegats fins a arribar al "sospir" de la fusta. Encara creixia més el silenci amb aquests moviments. La campana que convocava a Completes tallava de sobte aquest silenci o, millor encara, l'ordenava entre els seus cops, de tres en tres, com si volgués posar ordre en els silencis i els brogits de cada cor dels monjos. Uns moments de màxima tensió. Era com sentir un judici sobre allò que feia soroll en l'interior de cadascú. I de bell nou, el silenci.

A poc a poc, anaven arribant els "monjos blancs", com cuques de llum en la nit, vestits amb la cogulla o amb la capa blanca, els novicis. Cadascú anava a ocupar el seu lloc en el cadirat. Jo pensava: ara encendran el llum i començaran a cantar. Quan tots ja hi eren, el petit llum que servia a l'ancià per llegir les seves devocions s'apagà i el so de la campana



va tornar a tallar l'ambient. I tot seguit l'hebdomadari³ entonà la lloança. Sense micròfons, sense orgue, sense llum, simplement avançant una passa en el cadirat i retirant-se després cap a la misericòrdia⁴, com volent-se esborrar del tot entre la fusta dels seients, com ja ho havien fet els altres monjos.

El cant de les Completes era per a mi una icona realment sublim del silenci del monjo davant del seu Senyor, davant d'ell mateix i del món. No hi comptava altra cosa que les paraules, a mitja veu del salmista, la Paraula de Déu en boca de la humanitat "effacée"⁵ davant del misteri.

Em va fer pensar moltíssim sobre la nostra forma de ser carmelites descalces. A mi m'ha despertat de nou el desig d'acurar els signes, els símbols, el nostre silenci que tant a nosaltres com als cistercencs ens resulta essencial per viure la vocació contemplativa. Crec que hauríem de retrobar aquest silenci interior que porta al silenci de tota la persona. Allò de viure realment només atentes a la Paraula que sabem que ens habita i que ens parla concretament a cada una dient-nos quin camí és el nostre. Aquella presència del misteri en minúscula: les vides de cada un d'aquells monjos feta silenci davant dels altres, davant Déu, i del Misteri en majúscula; Déu que no deixa de parlar a cadascú però en aquella solitud i desert que es podia palpar en

aquella hora de Completes, ha de ser també en el nostre misteri. Sentia nostàlgia d'aquest silenci per a la nostra comunitat. No solament durant la nit, sinó durant el dia.

Vaig demanar a Jesús en aquell moment per a totes nosaltres i les nostres comunitats de la federació, perquè la comunió amb tots els monjos i monges de tots els temps, ens sigui també ara una ajuda i un estímul per a viure la nostra vocació amb tota la plenitud que siguem capaces d'assolir. El silenci, al sortir de l'església, ens va embolcallar durant una llarga estona. Crec que totes vam sentir que aquell silenci ens donava vida per dintre i ens feia "veure la Paraula que ens habita".

Restem en profunda i silenciosa comunió de pregària i de contemplació del misteri de Déu en cada un de nosaltres i en cada germà monjo o monja. Sí, que la vida monàstica és un regal i l'hem de viure amb aquest goig que no necessita esclats sorollosos, però que informa tota la nostra vida.

Us desitjo un sant i joiós advent que ja no és gaire lluny. Que l'espera de Maria amb els profetes i Joan Baptista ens acompanyi en la nostra petita peregrinació vers el naixement dins nostre del Fill de Déu.

Cristina Kaufmann

NOTES:

1. Edith Stein (*Breslau 1891 - Auschwitz 1942*) va ser una pensadora i monja carmelita alemanya. D'origen jueu, el 1922 es convertí al catolicisme. Deixeble i assistent del filòsof Husserl, va ser professora (1922-31) al convent de dominicanes d'Espira i a l'institut de pedagogia de Münster (1932). El 1933 ingressà en l'orde de les carmelites en el convent que aquestes tenien a Colònia. El 1938 es traslladà al convent d'Echt (Holanda), d'on el 1942, en plena guerra mundial, fou deportada al camp de concentració d'Auschwitz. És autora d'obres filosòfiques de gran profunditat. Va ser beatificada el 1987 i canonitzada el 1998. A l'any següent Joan Pau II la va declarar copatrona d'Europa.

2. Santa Teresa de Jesús (1515-1592).

3. Monjo destinat setmanalment a oficiar en el cor o en l'altar.

4. S'anomena misericòrdia el petit seient fixat a la part inferior de les cadires abatibles d'un cor monàstic que permet de repenjar-s'hi tot estant dret.

5. Mot francès que vol dir "esborrada".

GARRETA OLIVELLA, Edmon Maria

Va néixer al barri barceloní d'Hostafrancs el 15 de gener de 1921, on el seu pare tenia una sabateria. Era el gran de tres germans. La seva mare va morir l'any 1934 asvíctima d'una bomba col·locada a la línia del tramvia. Va estudiar intern als Salesians i allí visqué l'inici de la guerra civil. Quan va acabar la guerra, manifestà a la seva família el desig d'entrar al Seminari, cosa que va fer a Barcelona i va aprovar set cursos en tres anys. Va entrar a Poblet i va anar a estudiar a Suïssa. Va ser ordenat sacerdot l'any 1949. Posteriorment va ser enviat a estudiar a Roma i retornà a Poblet l'any 1953 on va ser elegit prior i el 22 de juny de 1954, als 33 anys, primer abat de la restauració. L'any 1968 marxà a Solius on encapçalà una nova fundació. Allí ens va rebre per contestar les nostres preguntes. Atès el seu interès i la rellevància de la persona us oferim l'entrevista en dos capítols. En aquesta primera part publiquem els records del P. Edmon fins a la seva elecció com a abat de Poblet. En el proper número es publicarà la resta de l'entrevista.

¿Com recorda, P. Edmon, la seva infantesa?

Vaig viure una infància normal, amb els pares i germans, i anant a l'escola i freqüentant el centre Montserrat de la Congregació Mariana d'Hostafrancs, on fèiem catequesi, jocs i teatre. Els catequistes d'aquest centre deien que jo tenia molt bona veu i van estar parlant amb la meva mare perquè m'enviés d'escolanet a Montserrat; fins i tot em van

arribar a marcar la roba. Finalment, però, no m'hi van enviar. Crec que un dels motius per no anar-hi va ser l'oposició del meu avi matern, serraller artístic, que disposava d'un taller i que em veia com el seu hereu.

Quan va morir la mare el 1934, el meu germà segon i jo estàvem en època d'estudis. Els vam continuar a l'internat dels Salesians de Sarrià fins el juliol de



1936. Allí ens va sorprendre la guerra civil. Jo tenia 15 anys.

La guerra devia ser difícil per algú com vostè que pensava a entrar al seminari. ¿Com la va viure?

El nostre pare va venir a buscar-nos el 19 de juliol pels volts del migdia, malgrat l'estat de tensió que vivia la ciutat. Nosaltres ja vàiem que en passava una de grossa, perquè els religiosos salessians s'havien tret la sotana.

La guerra per a mi no va ser ni més ni menys difícil que per a tots el que la vam viure en un o altre bàndol. Jo la vaig viure a Barcelona, aguantant els bombardeigs, vivint l'escassetat de menjar i aguantant tot el que el dia a dia portava. Estudiava secundària com ho permetien les circumstàncies, en un col·legi privat i treballava com a dependent en una sastreria.

Amb qui va passar la guerra?

Els tres anys de guerra civil els vaig passar a Barcelona fent companyia al meu avi. El meu avi era una persona amb una forta personalitat. Era un serraller amb molt bones mans. Era l'amo d'un taller amb uns quants treballadors, entre els quals hi havia el seu gendre. El meu avi va ser caporal del Sometent Armat de Catalunya, ja que el barri de Sants estava envoltat de descampats i patia problemes de seguretat. Era on tenia el taller. Vivia al pis de damunt. A la casa del costat, i comunicant-se els pisos, hi vivien uns oncles.

Van patir alguna mena de control o de repressió per part d'algú?

Vam patir escorcolls dels milicians de la FAI i la CNT. En un d'aquests escorcolls van descobrir el diploma del Sometent i la pistola que el meu avi guardava a casa. Els va semblar un fet molt greu i se'l van endur detingut a un Comitè que hi havia a la Plaça d'Espanya, d'on amb l'ajut d'un treballador van aconseguir alliberar-lo. En

aquest moment ell ja tenia 70 anys i va quedar molt afectat per tots aquests fets. Li van confiscar el taller i el van col·lectivitzar, amb l'amenaça d'expropiar-li tot l'edifici on hi havia també el pis on vivíem.

Com que la seva vida corria perill, li vam aconsellar que marxés de Barcelona cap al Berguedà. Perquè la casa no quedés sola, jo amb 15 anys, vaig continuar vivint-hi sol per guardar-la i, a més, tenia cura d'anar a cobrar una paga que normalment el comitè li passava a l'avi per la confiscació del taller. Feia vida amb els oncles del costat. Per guanyar alguna cosa em vaig col·locar a un taller i botiga de sastreria d'uns amics de la família fins que el govern republicà em va cridar a files el desembre del 38.

Així, doncs, vostè també va ser soldat durant la guerra?

De fet vaig viure a casa en règim militar anant d'un lloc a una l'altre sense moure'm de Barcelona fins que em van aquarterar en un antic col·legi de religioses de Sarrià on vaig estar fins l'entrada de les tropes franquistes el 26 de gener de 1939. D'aquest dia recordo que quan els republicans marxaven cap a França ens van donar l'ordre de defensar la caserna fins a la mort. Tan bon punt va marxar el darrer, vam cremar les llistes i tots vam marxar cap a casa. Tot sovint penso com vam salvar la vida en aquestes circumstàncies tan extremes.

Un cop acabada la guerra entra al seminari. Què el va fer decidir a canviar la vocació sacerdotal per la monàstica?

En realitat jo en aquella època no m'havia plantejat seriosament la vocació sacerdotal, tot i que en vida de la mare cap als 11 ó 12 anys, havia pensat en la possibilitat de la vida consagrada, però més aviat m'inclinava per la vida monàstica.

Als meus 19 anys, havent mort l'avi el



Foto: Arxius Poblet.

El P. Edmon Garreta a l'actualitat, a Solius, amb un dels autors de l'entrevista.

mateix any 39, una de les meves ties, em va dir si encara pensava en la vida religiosa o sacerdotal. A mi de moment això em va sorprendre ja que aquesta possibilitat, durant la guerra, l'havia deixat una mica de banda. Vaig reflexionar, vaig pregar i en vaig parlar amb el vicari de la Parròquia que em coneixia prou bé. Jo li vaig dir que em sentia més aviat atret per la vida monàstica que no pas per la vida parroquial. Aleshores, l'únic monestir masculí era Montserrat. El vicari em va aconsellar que de moment entrés al Seminari, i que en tot cas ja podria fer-me monjo més endavant. Justament hi havia un altre xicot de la parròquia i veí conegut que es preparava per entrar al seminari el curs de 1940. Després de pensar-ho bé davant de Déu, vaig decidir fer el pas, i junt amb Mn. Pere Oliveres, vam inscriure'ns per fer el Curs Preparatori. Durant aquell estiu ens vam preparar a casa i vam aprovar al setembre per entrar directament a primer. Aprofitant les vacances d'estiu vaig poder fer els sis cursos en 4 anys. Del seminari en guardo molt bon record malgrat les estretors de l'època.

Entrar a Poblet els primers anys de la seva restauració monàstica quan la vida era difícil i incerta devia ser difícil. ¿Com recorda els primers contactes amb la comunitat? Quines persones va conèixer primer?

El novembre de 1940 va tenir lloc la restauració monàstica de Poblet amb 4 monjos italians. L'any 1943 dos seminaristes de Barcelona, en Creus i en Jordana, van entrar a Poblet. Aquest fet em va fer pensar que potser jo també podria fer la prova. Durant les vacances de 1944 vaig anar a Poblet durant uns quants dies. Vaig parlar-ne amb el Director Espiritual del Seminari i a Poblet amb el P. Prior i el P. Mestre de Novicis. Un cop tornat a Barcelona vaig decidir fer el pas i vaig entrar a Poblet a mitjans de setembre

Com era el Poblet monument i el Poblet comunitat d'aquells anys?

La vida a Poblet aquell temps era dura. Era la postguerra. El menjar anava escàs, els edificis estaven enrunats, no hi havia aigua calenta, el matalàs era fet de pel·lofes



de panotxa... A la cel·la, per rentar-nos, teníem una palangana i un gerro d'aigua que a l'hivern es gelava; hi havia una taula, una cadira i un armari de paret per a la roba i una bombeta de 25 W. Per descomptat, gens de calefacció. L'1 de novembre de 1944, només amb 23 anys, vaig començar el noviciat.

El gener de 1945 va morir el P. Martino Marini, Mestre de Novicis. La seva mort ens va colpir molt. Recordo encara com si fos ara quan un matí vaig sentir que tossia d'una manera molt estranya i vaig picar la porta de la seva habitació i vaig trobar-lo en un bany de sang. Ell em va dir «vosotros no hagáis nada». Vaig avisar al P. Jordi que era company de noviciat i tampoc va voler que l'ajudés. Finalment el P. Rosavini i el P. Morgades es van fer càrrec de la situació. No es va deixar ajudar, perquè la seva malaltia era contagiosa.

El dia 11 de novembre de 1945 vaig fer el vots temporals, i vaig continuar el estudis de 2on de Filosofia que havia interromput al Seminari, començant al mateix temps algunes assignatures de Teologia.

Aviat anà a estudiar a Suïssa. El contacte amb monjos d'altres països ¿com el visqué als voltants de la segona guerra mundial?

Al constituir la Germandat van convidar al P. Kleiner, prior de Hauterive i d'allí va sortir la invitació de enviar-hi els estudiants. Era un monestir de l'Orde. L'experiència prèvia de Montserrat on els pares Robert, Benet, Alberic i Morgades havien passat un any no havia estat prou bona. Per això tots ho vam acollir amb molta il·lusió. A la tardor del 1946 van enviar els qui érem estudiants al monestir d'Hauterive, a Suïssa, prop de Fribourg. Recordo que el viatge va ser molt dur, ja que no podíem entrar per França, perquè la frontera estava tancada. Ens van enviar per vaixell fins a Gènova. Allí vam trobar una ciutat devastada. Després vam arri-

bar a Milà on ens van acollir els salesians i d'allí vam arribar a Suïssa.

Com era la vida al monestir d'Hauterive?

Al monestir d'Hauterive la vida era molt dura i la mentalitat del P. Kleiner molt estricta. Parlar era considerat una heretgia, arribar tard era inimaginable. Es vivia la regla molt estrictament. Els llecs encara anaven de negre i amb barba i no se'ls dedicava cap atenció ni formació com a Poblet. Recordo un dia que pujava les escales de dos en dos fent soroll i de pressa i al capdamunt vaig trobar-m'hi el P. Kleiner. Em va fer un senyal amb la mà sense dir res. Vaig tornar a baixar i vaig tornar a pujar en silenci.

Allà vam continuar els estudis i la formació monàstica durant dos cursos més fins que vam retornar a Poblet el 1948. Del grup que vam anar a Hauterive jo era l'únic que havia fet els vots temporals. A la tornada vaig seguir els estudis i el 13 de novembre d'aquell mateix any vaig fer el vots solemnes. El 2 d'abril de 1949 em van Ordenar sacerdot i em van donar els càrrecs de sagristà i de Mestre de Germans. Tots aquests anys, sobretot l'estada a Hauterive, van ser molt enriquidors per a la meva formació. Allà vaig aprendre a viure amb rigor la vida monàstica. El P. Kleiner el maig de 1950 va ser elegit Procurador General de l'Orde i el 1953 Abat General.

El primer prior de Poblet va ser el P. Rosavini que va deixar el càrrec el 1950 i va ser succeït per P. Jordana. ¿Com va viure aquells canvis?

Per la primavera de 1950 va anar a Poblet com a visitador delegat de l'Orde el P. Abat Mateo Quatterberg. Ell va creure que la comunitat autòctona era ja prou nombrosa perquè pogués tenir un Prior del país i va determinar que el P. Rosavini retornés a Roma, designant com a «Prior President» el P. Gregori Jordana. El P. Rosavini, que era un home ple de bondat i d'esperit de sacrifici i que havia

dirigit els 10 primers anys de la restauració monàstica, els més difícils, va marxar portant Poblet al cor com encara ara el porta als seus 95 anys. La comunitat ho va sentir i se'n va ressentir.

Tornat a Poblet és ordenat sacerdot i poc després marxa a Roma on va tractar l'Abat General P. Kleiner. ¿Com era la vida a la casa general als anys cinquanta?

El mateix any 1950, a la mort de l'Abat General P. Bernardini, va ser elegit el P. Mateo Quatterberg que només visqué fins al febrer de 1953, i va ser enterrat a Poblet segons havia desitjat, tot i que també ho havia demanat a un monestir de monges. Va haver-hi una certa confusió sobre quina era realment la seva darrera voluntat. El maig de 1953 s'hagué d'elegir nou Abat General, càrrec que va recaure en la persona del P. Kleiner, antic prior d'Hauterive i que des de 1950 era Procurador General de l'Orde.

Essent Prior de Poblet el P. Jordana, el P. Quatterberg va demanar-li l'any 1951 que m'enviés a Roma per estudiar dret

canònic, i a la vegada, col·laborar amb la Casa General. No em van deixar estudiar a la Gregoriana i em va fer anar a Sant Anselm. El primer curs el vaig perdre per la seva malaltia i l'any següent vaig matricular-me a la Gregoriana sense dir-li res.

Després de dos cursos a Roma, i ja mort P. Quatterberg el 1953, vaig anar a passar unes setmanes a Poblet. Va ser aleshores que el P. Jordana em va confiar que havia decidit renunciar al càrrec de prior. Jo li vaig insistir perquè no ho fes pel bé de Poblet. De fet només feia tres anys que havia marxat el P. Rosavini i havien passat pocs mesos de l'elecció del P. Kleiner com a Abat General. Les coses estaven així quan em disposava a tornar a Roma per acabar els estudis de dret canònic tal com s'havia previst.

Com era el P. Kleiner? Quina visió tenia de l'Orde?

La meua relació amb el P. Sighard Kleiner va ser ben diferent. Ens coneixíem bé mútuament, sobretot pels dos anys passats a Hauterive. El vaig considerar



Foto: Arxíu Poblet.

El P. Edmon Garreta, amb un grup de monjos de Solius.



sempre un monjo perfecte. Serios, però sempre acollidor amb els joves que estaven en temps de formació. Observant en tot moment, ens ensenyava amb el seu exemple. Tenia idees molts clares sobre el que havia de ser un monjo. Com a professor de Teologia i Espiritualitat era profund i exigent. Tot i que el concili va portar una certa obertura, sempre va ser rigorós pel que fa a l'observança. Home de pregària, estimava la litúrgia i el cant de l'ofici diari. Fortament aferrat a la tradició cistercenca, li va costar d'acceptar els canvis, sigui pel que fa a la litúrgia en llengua vernacle o en la modificació dels usos i costums. Els anys, però, van suavitzar el seu caràcter i el seu tracte es va fer més afectuós i comprensiu, sense que minvés la seva rectitud en les seves actuacions. Jo crec que va haver de sofrir molt a l'hora d'haver d'actualitzar els costums atès el concepte que tenia de la història i dels orígens de l'Orde. Jo en conservo un gran record i una veritable veneració.

Retornat a Poblet ben aviat assumeix la responsabilitat de Prior. Què va pensar en assumir el càrrec?

Després d'unes setmanes passades a Poblet l'estiu de 1953, havent estat dos anys seguits a Roma, i quan em disposava a tornar-hi per rellevar al P. Guillem que s'havia quedat a la Casa General, vaig rebre l'ordre del P. Abat General que anés a trobar-lo a Dijon, on es clausurava el vintè centenari de la mort de Sant Bernat. Allà hi acudí també, el P. Guillem, procedent de Roma. Aleshores el P. Abat General ens va exposar el seu propòsit d'anar a Poblet per fer la seva primera visita com a General i consultor de la comunitat sobre la conveniència de fer per primera vegada elecció canònica de Prior, en vistes que al cap d'uns mesos Poblet recuperés els drets d'abadia i que el Prior elegit esdevingués el primer abat de la restauració monàstica, si el Capítol

hi assentia donada la renúncia presentada pel P. Jordana. De manera que vaig tornar a Poblet. Recordo que l'entrada a Poblet de l'Abat General Kleiner, acompanyat per P. Guillem i jo fou molt freda, reflex del mal ambient de Poblet en aquell moment. El prior P. Jordana no sortí a rebre el nou Abat General amb capa pluvial tal com es fa a la primera visita d'un General a un monestir de l'Orde. Ho va fer el P. Robert.

Es va procedir a l'elecció de Prior Conventual i vaig resultar-ne elegit el dia 1 d'octubre de 1953, sense que jo ni remotament m'ho hagués imaginat. Vaig obeir les paraules del P. Abat General que, davant la meua perplexitat, m'havia advertit: «Si sale elegido, acepte». En realitat es tractava de posar punt final a la provisionalitat en què Poblet vivia pel que fa al seu superior des de l'any 1940. En conseqüència, passats 8 mesos, pels volts de sant Joan, i sense que jo hi fos present, la comunitat, a requeriment del P. Abat General, va ratificar l'elecció i el 4 de juliol vaig rebre la benedicció abacial de mans del mateix P. Abat Kleiner, amb l'assistència del cardenal de Arriba y Castro, arquebisbe de Tarragona i dels P.P. Abats Aureli M. Escarré de Montserrat, i Agustí Domer de Cuixà-Fontfreda, com abats acompanyats, tal com s'estilava em aquell temps.

Us vull explicar una anècdota, perquè veieu la meua joventut i sorpresa.. Entre la meua joventut, el fet que sóc baixet i que anava vestit de blanc, quan vaig anar amb l'Abat General Kleiner a visitar el bisbe Modrego com a nou abat de Poblet, aquest va exclamar a Kleiner: «No sabía que los cisterciences hacen abades a los niños de primera comunión»

Xavier Guinovart i Octavi Vilà

¿SABÍEU QUE L'ANY 1493 ELS REIS CATÒLICS VAN VISITAR POBLET?

L'any de gràcia de 1493 visitaren Poblet el Reis Catòlics acompanyats pels seus fills i un gran seguici. Venien de Barcelona on, després de rebre Cristòfol Colom a la tornada del seu primer viatge a Amèrica, llavors encara les Índies, el rei Ferran II havia celebrat reunió de corts. Aquest any es compleix el 500è aniversari de la mort de la reina Isabel i és bo recordar la seva vinculació amb el monestir. Ens en parla Jesús M. Oliver, monjo de Poblet, que aprofita l'avinentesa per comentar el dibuix de la portada d'aquest número.

La portada

El dibuix d'en Marià Ribas ens mostra una imatge ideal del que ell anomena "pati dels clavells". Al fons es veu part de

l'anomenada Casa del Prior i a la dreta veiem el refector dels conversos (s. XIII), amb la font de la pinya del segle XVIII, que avui es troba a la plaça del monestir,

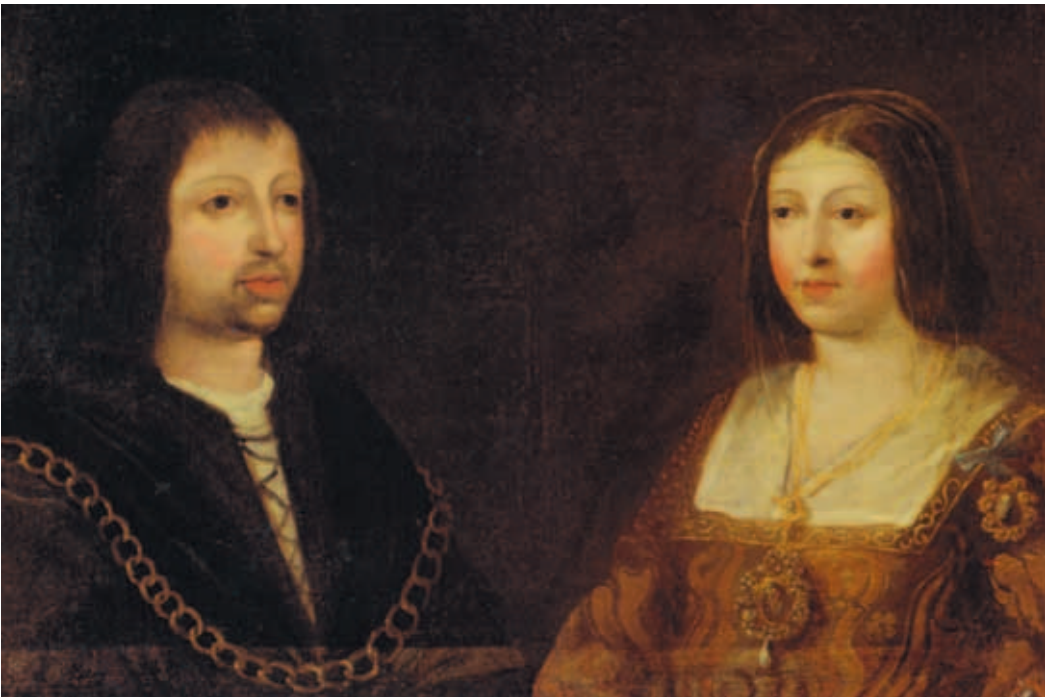


Foto: Imagen M.A.S. - Efitésa.

Retrat d'autor anònim dels Reis Catòlics que es conserva al monestir de Ntra. Sra. de Gràcia, antic palau de Joan II on va nèixer la reina Isabel, a Madrigal de las Altas Torres (Àvila).



i al damunt el que ara en diem sala del l'abat Mengucho (1413-1433), antic magatzem del segle XIV modificat per aquest abat per convertir-lo en dormitori. Aquesta devia ser la sala on al 1493 es devia hostatjar el seguici femení de la reina Isabel. Tot el conjunt de galeries de fusta és una recreació aproximada del dibuixant a partir dels vestigis que ell veié als anys trenta del segle passat. L'edifici del fons, molt destruït al segle XIX, va ésser radicalment modificat quan es construï la impremta. Sembla que en els seus baixos hi havia el molí de l'oli que va donar nom a la torre que es veu al darrere per damunt de les teulades.

La visita dels reis

Els Reis Catòlics s'havien trobat a finals de l'abril de 1493 amb Colom a Barcelona en tornar del seu viatge descobridor. No és gens estrany que els reis, en particular Ferran II que tenia gran amistat amb l'abat Joan Payo Coello, volguessin aprofitar l'estada al Principat per visitar Poblet on tenien familiars enterrats.

Arribaren a Poblet el dissabte 9 de novembre a la tarda. El diumenge anterior ja hi havien arribat els prínceps Joan i Ferran, fills del rei Boabdil de Granada, els quals, ja batejats, s'estaven a la cort dels reis de Castella. Els reis anaven acompanyats per les seves filles Isabel, llavors vídua, Joana, Maria i Caterina; també un gran nombre de membres de la noblesa, el cardenal de Toledo, els bisbes de Sevilla, Càller i Mallorca i tot el seu seguici.

El P. Martí Marquina i, després, l'historiador P. Jaume Finestres ens expliquen amb detall la visita i les seves particularitats. El P. Marquina era arxiver, morí el 1586 i de jove pogué parlar amb monjos que havien estat testimonis personals de l'esdeveniment. El P.

Finestres es basa en el manuscrit de l'anterior i en altres documents que veié.

El reis foren rebuts a la Porta Daurada amb el cerimonial oportú i després d'escoltar el **Te Deum**, oficiat per l'abat a l'església, foren acompanyats a les cambres abacials on s'hostatjaren. El seguici es distribuï per la casa. Avui ens és impossible d'ubicar i d'identificar la majoria de les estances preparades per acollir tanta gent. El seguici femení, diu el P. Marquina, s'hostatjà a la "*gran sala dels archs*" i el P. Finestres la situa al darrere de les cambres abacials. Aquest nom una mica genèric ha donat peu a una certa confusió i tant Eduard Toda com Antoni Palau les situen a la plaça del monestir on hi ha les actuals ruïnes del que sembla que devia ser l'hostatgeria del segle XV. També dubta el P. Altisent (Història de Poblet, pàgs. 448-450) de la ubicació d'aquestes cambres abacials. Sembla, però, que en llegir el document no hi ha dubte del camí que seguiren els reis i que encara avui podem seguir. Diu que, després de la cerimònia religiosa, els reis "*exint de la església passaren devant capitol y refetor y exits per lo parlador dels (conversos) muntaren a la cambra del abbat hont tenien son aposento*". Si fem aquest camí ens trobarem a les cambres abacials que al segle XIV féu bastir l'abat Ponç de Copons al sobreclaustre. Més tard arribà el príncep Joan, l'hereu de la corona, que venia de cacera i l'hostatjaren prop dels seus pares.

Malgrat la intenció generosa de l'abat, no volgué el rei Ferran que la visita resultés gravosa per a l'economia del monestir. Igualment és significatiu que en el sobreclaustre es trobés, a l'angle nord-est, un gran escut de pedra (pel que sembla fet per Gil Morlanes) dels Reis Catòlics i que avui es troba al museu. Potser és un record d'alguna ajuda econòmica per la construcció del claustre superior.

El diumenge i el dilluns (10 i 11 de novembre)

El diumenge 10 de novembre, els reis i companyia assistiren a la missa de pontifical que celebrà l'abat a l'església major. A un costat de l'altar es posà el rei i el príncep i a l'altra la reina i les filles. Després els reis tingueren interès de veure amb deteniment els panteons reials, on entre d'altres veien els pares del rei Ferran.

La reina estigué interessada a veure el cadàver de la seva tia Caterina, i per tal que les infantes no veiessin els cossos, un monjos les acompanyaren pel monestir. El P. Finestres cita un manuscrit antic i anònim on manifesta la senzillesa de tota la visita ben allunyada d'un rígid protocol. Conta com la reina, ja cansada, volent assegurar-se després al cor inferior, baixà ella mateixa el seient, i com, a la tornada de les infantes, parlaren amb els monjos amb tota familiaritat.

Cal notar que en aquest temps el presbiteri tenia un aspecte molt diferent de l'actual. No hi havia el retaule i darrera l'altar, que suposem guarnit amb un ric antependi i grades de plata amb canelobres i reliquiaries, hi havia la imatge de la Verge Maria amb l'Infant Jesús.

Aquella imatge l'any 1480 havia rebut un vestit com a vot per la guarició d'un canonge de Saragossa i de la mateixa ens diu el P. Marquina que era dreta i tan gran "*com la Verge Maria de la mar de Barcelona que està asseguda*". ¿Potser aquesta era la imatge que va desaparèixer al segle XVI?

El dilluns tornaren a oir una missa de difunts pels reis enterrats al monestir i després visitaren la casa i en particular la sagristia.

El dimarts i el comiat (dia 12)

El dimarts 12, la missa l'oïren a les seves estances on és possible que l'abat tingués un oratori particular, i després al cor tota la comunitat els saludà i besà les mans, per la qual cosa els reis i el infants s'assegueren al presbiteri. Els reis intercanviaren amb tots els monjos algunes paraules. Fet tot això l'abat els acompanyà a la porta per acomiadar-los. Els reis deixaren en obsequi molta roba litúrgica, amb brodats que segons la tradició domèstica havia fet la mateixa reina amb les seves dames. Tot això es perdé en l'exclaustració del 1835.

La reina Isabel va morir el 26 de novembre de 1504 al palau reial de Medina del Campo. Qui sap si en el seus darrers anys, quan sentia a la seva capella reial el **Credo** cantat que havia escoltat a Poblet i que féu transcriure, no li venien a la memòria el records d'aquells anys feliços en què tot semblava anar molt bé, amb el jove fill Joan hereu de la corona, la reconquesta acabada de poc i amb la perspectiva d'un regne que, gràcies a Colom, s'anava eixamplant cada vegada més vers l'occident.

Jesús M. Oliver



CRÒNICA DE LA COMUNITAT

Del novembre de 2003 a l'abril de 2004

Novembre

Dia 2, diumenge: A la tarda ha arribat el P. Maur Esteva, Abat General de l'Orde.

Dia 3, dilluns: F. Arnal Mercader ha estat operat a Barcelona, a la clínica del Remei, per extirpar-li un tumor a la pell del nas.

El P. Abat General ha marxat a la tarda, després d'haver tingut una trobada al matí amb el noviciat.

Dia 4, dimarts: A la tarda reunió del Capítol conventual, on s'ha tractat, entre altres coses, de l'elecció d'un representant de Poblet al Consell Presbiteral de l'Arxidiòcesi de Tarragona i d'un altre representant al Consell Pastoral de l'Arxidiòcesi. Han sortit escollits respectivament el P. Francesc Martínez-Sòria i el P. Prior Francesc Tulla.

Dia 6, dijous: El P. Abat ha anat a Barcelona per assistir al col·legi dels Gabrielistes a una Reunió dels Abats i Provincials de Catalunya.

Dia 7, divendres: Avui i demà, conferències del P. José Aldazábal, salesià i professor de litúrgia. Tractarà de la tercera edició del Missal Romà i de l'encíclica "Ecclesia de Eucharistia" del papa Joan Pau II.

Dia 11, dimarts: El P. Abat ha anat al monestir de Vallbona per fer-hi la visita regular.

Dia 12, dimecres: F. Joan Badia ha estat operat del menisc a la Clínica Monegal de Tarragona.

Dia 13, dijous: El nou bisbe de Vic, Mons. Romà Casanova, ha presidit la missa conventual, avui solemnitat de la dedicació de l'església de Poblet. Va arribar ahir, abans de les Primeres Vespres, i ha marxat avui després del dinar i de la recreació amb la comunitat.

Dia 14, divendres: El Sr. Pasqual Maragall, candidat a la Presidència de la Generalitat de Catalunya pel Partit dels Socialistes de Catalunya, ha vingut a Poblet i ha visitat l'Arxiu del President Tarradellas, en l'últim dia de campanya electoral per a les eleccions al Parlament de Catalunya.

El P. Josep M. Recasens i F. Antoni Mulet han anat a Barcelona per participar a la jornada d'estudi organitzada per l'Institut Superior de Litúrgia de Barcelona a l'edifici del Seminari Major. El tema de la jornada era: "La música, part integrant de la Litúrgia, de sant Pius X als nostres dies."

Dia 21, divendres: Hi ha hagut a Barcelona una reunió de la "Fundació del Monestir de Poblet" a la qual ha assistit el P. Abat.

Dia 23, diumenge: Ha tingut lloc a Poblet una trobada de les Cases regionals d'Aragó a Catalunya.

Dia 24, dilluns: A la tarda el P. Abat ha anat a Vallbona per a l'enterrament de Sor Pelegrí.

Dia 26, dimecres: Els equips de TV3 han vingut a Poblet per enregistrar un reportatge per al programa religiós "Signes del temps". Han enregistrat entrevistes i diàlegs amb el P. Abat, F. Marc Vallès i F. Salvador Batet.

Dia 29, dissabte: Recés d'Advent per a la Germandat de Poblet. Al matí, després de la

missa conventual hi ha hagut una conferència a càrrec del P. Jesús M. Oliver sobre l'Advent dins l'any litúrgic. Al migdia sexta a la sala capitular i dinar al refector en silenci. A la tarda una introducció a la "lectio divina" feta pel P. Abat. La jornada ha acabat amb el cant de les Vespres. Hi han assistit unes 90 persones.

El P. Francesc Martínez-Sòria ha anat a Barcelona per predicar els exercicis espirituals a les monges carmelites descalces.

Desembre

Dia 12, divendres: El P. Abat amb els monjos membres del Capítol de la Congregació de la Corona d'Aragó ha anat al monestir de Valldonzella de Barcelona per assistir a la segona sessió del Capítol de la Congregació que va començar el dia 29 de maig a Poblet.

Dia 14, diumenge: El P. Abat ha anat a Osca per assistir a l'ordenació del nou bisbe de la diòcesi, que ho serà també de la de Jaca, Mons. Jesús Sanz Montes.

Dia 19, divendres: Un grup de monjos han anat a Igualada on avui es troben les relíquies de santa Teresa de l'Infant Jesús en pelegrinatge per Espanya. Han participat a l'eucaristia que ha tingut lloc al convent de les carmelites descalces i que ha estat presidida pel bisbe de Vic, Mons. Romà Casanova.

Dia 24, dimecres: Tot al llarg del dia s'han instal·lat a l'església del monestir gran quantitat de focus i càmeres de televisió per a la retransmissió de la missa del gall a través del canal 33 de la Televisió de Catalunya.

ANY 2004

Gener

Dia 2, divendres: El P. Abat ha anat a Osca per visitar el nou bisbe de la diòcesi i parlar del monestir de Casbas.

Dia 10, dissabte: El P. Abat ha anat Vallbona per a l'enterrament de Sor Aurora Serra, morta ahir.

Dia 11, diumenge: El P. Abat ha anat a Barcelona per a l'enterrament del Sr. Isidre Vallès, germà de F. Marc.

Dia 18, diumenge: Ha arribat Mn. Joan Llidó, sacerdot de la diòcesi de Castelló, que durant la pròxima setmana predicarà els exercicis espirituals a la comunitat.

Dia 24, dissabte: Avui, darrer dia dels exercicis espirituals, ha presidit la missa conventual Mn. Joan Llidó.

Dia 26, dilluns: Avui, solemnitat dels sants Pares Fundadors del Cister, Robert, Alberic i Esteve, ha presidit la missa conventual Mons. Lluís Martínez Sistach, arquebisbe de Tarragona. També ha participat en el dinar i la recreació amb la comunitat.

Febrer

Dia 10, dimarts: Avui s'ha filmat a Poblet un programa per a TV3 anomenat "Una entrevista impossible" amb guió de l'escriptor mallorquí Baltasar Porcel. Aquest feia una suposada entrevista al rei Jaume I el Conqueridor, representat per l'actor Josep M. Pou. Aquesta filmació continuarà també demà dia 11.

Dia 20, divendres: Ha visitat Poblet el Sr. Ernest Benach, President del Parlament de



Catalunya. Anava acompanyat d'altres membres del seu partit, Esquerra Republicana de Catalunya: el Sr. Víctor Torres, de Lleida, i el Sr. Josep Andreu, de Montblanc. Han visitat l'Arxiu del President Tarradellas, han fet el recorregut turístic pel monestir, han assistit a la Sexta a la capella de Sant Esteve, han dinat amb la comunitat al refector i han pres cafè al menjador del rebedor amb el P. Abat.

Març

Dia 11, dijous: El P. Abat ha anat al monestir de Valldonzella de Barcelona per fer-hi la visita regular.

Dia 13, dissabte: El P. Abat ha tornat a Poblet.

Dia 17, dimecres: El P. Abat ha anat a Tarragona per assistir a la catedral al funeral del pare del Sr. Arquebisbe Mons. Lluís Martínez Sistach.

Abril

Dia 1, dijous: El P. Benet Farré ha estat operat de pròstata a l'hospital de la Vall d'Hebron de Barcelona.

Dia 7, dimecres: Visita del Sr. Antoni Siurana, conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya. Primer ha visitat el monument i després ha anat al Palau de l'Abat on ha fet una roda de premsa.

Dia 15, dijous: El P. Agustí Altisent ha estat ingressat a l'Hospital de Valls. Des del dilluns a la nit que té una infecció que li provoca febre alta i descomposició.

Dia 20, dimarts: Aquest matí poc abans de les 12 h. ha mort el P. Agustí. Durant la nit el seu estat ha empitjorat greument, de manera que ha semblat oportú dur-lo en ambulància de l'Hospital de Valls a Poblet. Ha mort pocs moments després d'haver entrat a l'habitació de la infermeria del monestir. La causa de la mort ha estat una infecció generalitzada que afectava el colon, els ronyons i els pulmons. Tenia 81 anys, feia 56 anys que havia fet la professió, i en feia 52 que era sacerdot.

Dia 21, dimecres: A la tarda ha estat enterrat el P. Agustí. A la missa exequial, presidida pel P. Abat, hi han assistit concelebrant nombrosos sacerdots de l'arxidiòcesi de Tarragona i molts fidels que gairebé omplien l'església. El P. Agustí era molt conegut i apreciat pels seus llibres i per la seva docència com a professor d'Introducció a la història de la Universitat a Tarragona. Era a més membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans. Havia rebut també la Creu de Sant Jordi. La premsa de Catalunya s'ha fet ressò de la seva mort especialment el Diari de Tarragona i La Vanguardia, diari aquest darrer on col·laborava habitualment.

Dia 24, dissabte: El P. Abat, acompanyat d'alguns monjos, ha anat a la catedral de Tarragona per assistir a les exèquies de Mons. Ramon Torrella, arquebisbe emèrit de Tarragona.

Alguns monjos han anat a la Guàrdia dels Prats, prop de Montblanc, on s'ha celebrat el setè centenari de la mort de sant Pere Ermengol, màrtir mercedari.

Dia 26, dilluns: El P. Prior Francesc Tulla ha anat a Madrid on assistirà demà a la jornada programada per la Conferència Episcopal Espanyola per presentar el conveni signat entre la Ministra de Cultura del Govern Central i el President de la Conferència Episcopal, cardenal Rouco Varela, el 25 de març de 2004, per al Pla nacional de restauració de monestirs i convents.

NECROLÒGICA



El pare Agustí Altisent i Altisent, monjo de Poblet i a la vegada historiador del monestir, va morir el dia 20 d'abril del 2004. Va ser enterrat l'endemà. Tenia 81 anys d'edat. Nascut a Santa Coloma de Queralt el 1923, fill dels farmacèutics de la vila, quedà molt jove orfe de pares i va ser adoptat per una tia seva. Va estudiar peritatge mercantil. Als 23 anys va decidir ingressar al monestir de Poblet. Vestí l'hàbit de novici l'1 de novembre del 1946; va fer la seva primera professió el 29 de març del 1948; i la definitiva o solemne el 10 d'abril de 1951.

Va realitzar estudis de teologia i es llicencià a la Universitat de Fribourg (Suïssa). Rebé el presbiterat el dia 21 de setembre del 1952, de mans de Mons. Benjamí Arriba i Castro, arquebisbe de Tarragona. De retorn a Catalunya es vinculà a l'Assemblea Intercontinental d'Estudiosos amb l'objectiu de fer intercanvi i difusió de la història local. Es doctorà en Filosofia i Lletres, secció d'Història, per la Universitat de Barcelona i va ser professor de la universitat Rovira i

Virgili de Tarragona.

A partir dels anys seixanta, el pare Altisent es va convertir en pioner dels estudis monàstics i medievals i va fer divulgació històrica en diferents mitjans. A més de la *Història de Poblet* o el primer volum del *Diplomatari de Poblet* (ha deixat el segon a mig fer) va publicar altres llibres i nombrosos articles en revistes especialitzades i en la premsa diària. Era membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. L'erudit Albert Manent ha dit d'ell que "era un gran savi i un home d'un humor finíssim". I el propi pare Altisent havia declarat, en defensa del monacat, el 1989 a l'AVUI que "més que mai, ara la vida civil comporta una deshumanització, un nerviosisme, unes presses i una maquinització de les persones. Tot això no és cristià ni humanament beneficiós" (Avui, 21 d'abril de 2004).

Francesc M. Tulla

DECÉS DEL DR. RAMON TORRELLA CASCANTE, ARQUEBISBE EMÈRIT DE TARRAGONA



Foto: Arxiu Poblet.

El passat 22 d'abril, el Dr. Ramon Torrella Cascante que havia estat arquebisbe metropolità de Tarragona i Primat des de l'11 de maig de 1983 fins al 13 d'abril de 1997 va ser cridat a la Casa del pare.

El Dr. Torrella durant la seva última estada a Poblet.

La Comunitat i la Germandat del Monestir de Santa Maria de Poblet s'uneixen al dol per la defunció del seu arquebisbe emèrit i encomana la seva ànima en les pregàries.

Vida de San Benet, pel papa Sant Gregori el Gran

Llibre II dels Diàlegs

El papa sant Gregori va escriure a final del segle VIè el que podríem anomenar una vida o biografia de sant Benet, que havia mort pocs anys abans, el 547. El que esdevingué pare de monjos i Patró d'Europa encara no era gaire conegut fora del món monàstic proper a Roma. El papa, en el llibre dels *Diàlegs*, dividit en quatre parts, es dedica a parlar de sants barons i de les seves virtuts, vida i miracles, en un gènere literari més hagiogràfic que històric. El segon llibre està dedicat tot sencer a parlar de sant Benet, tot utilitzant la ficció literària d'un diàleg entre el mateix papa i el diaca Pere. És certament la font més antiga i coneguda que tenim de la vida del sant Patriarca, si bé ens cal saber distingir l'aspecte estrictament biogràfic, en el sentit modern de la paraula, del gènere emprat pel papa, d'un caràcter més didàctic i d'edificació per al lector.

Al llarg dels segles s'han fet moltíssimes edicions d'aquest llibre imprescindible en la bibliografia monàstica. Aquí en tenim una de ben original i d'una excel·lent qualitat gràfica i artística. El monjo cistercenc Rafael Forés, avui al monestir de Santa Maria de Valdediós, al Principat d'Astúries, va escriure a mà, com a l'antigor, tot el llibre i, el que és encara més important, el va il·lustrar amb dibuixos originals, fruit de la seva personal creació artística. L'edició facsímil que presentem ha estat coeditada pel monestir de Poblet i l'editor March

de Barcelona, i és una veritable joia bibliogràfica. El lector amic de Poblet hi sabrà trobar referències gràfiques del monestir, com poden ésser la capella de sant Joan Baptista, de l'església, el claustre



Portada del llibre II dels "Diàlegs".

de Sant Esteve, el cementiri o el Crist romànic de l'altar major, entre altres, i que són el ressò dels anys viscuts per l'autor a Poblet.

Jesús M. Oliver

LAS TUMBAS REALES DE LOS MONARCAS DE CATALUÑA Y ARAGÓN DEL MONASTERIO DE SANTA MARIA DE POBLET, de Frederic Marès i Deulovol

El mes d'abril de 1998, Publicacions de l'Abadia de Poblet, edità, dintre de la sèrie "Quaderns d'art, història i vida de Poblet", el text que havia escrit i publicat el 1952 l'escultor, col·leccionista, professor i historiador Frederic Marès i Deulovol (1893-1991) sobre les tombes reials de Poblet, per tal de complementar la ingent tasca de reconstrucció —Marès en deia "recreació"— de les malmeses estàtues jacentes del panteó reial pobletà. Ultra la gran tasca de restauració, Marès endegà un text històric basat especialment en diversos documents medievals de la seva propietat. En la primera edició es van reproduir els documents antics juntament amb les fotografies del procés restaurador i de les estàtues enllestides.

En l'edició de 1998 s'ometeren els facsímils dels documents medievals, però es mantingué el text amb els comentaris sobre la documentació històrica i el procés de restauració. Malgrat ser una reedició del llibre de 1952, conserva tot l'interès documental i és el millor testimoni d'una de les obres capitals en la restauració de Poblet, que culminà amb el retorn de les despulles dels reis d'Aragó al panteó del monestir.

El 1998 es comentà com Marès adquirí a un antiquari de Madrid els dos models, a escala reduïda, de les estàtues jacentes. Aquest fet tingué una continuïtat el mateix any quan foren reproduïdes, amb autorització expressa de Marès, per a les

tombes dels reis a l'interior de la catedral de Barcelona procedents del claustre on



Portada del llibre.

s'havien instal·lat a les darreries del segle XIX.

D'aquesta manera el testimoni monumental i documental de Frederic Marès a Poblet ha trobat una prolongació a la catedral de la Santa Creu de Barcelona

Joan Bassegoda

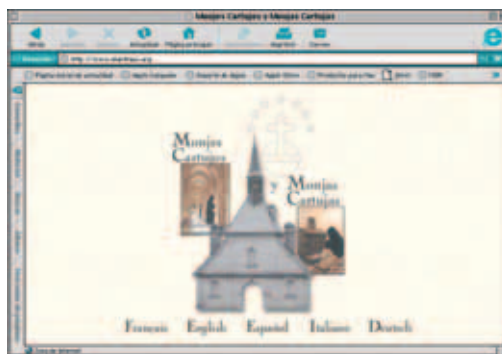
AVUI: ELS CARTOIXANS I LES CARTOIXANES

Deia un vell professor que un martell no és bo ni dolent. El martell serveix per fer un armari; també es pot utilitzar per esclafar el cap d'algú. És l'ús dels instruments el que els fa bons o dolents. El mateix es pot dir de la xarxa. En el número anterior parlàvem de la possibilitat de pregar a través de la pantalla de l'ordinador. En aquest número presentem el web que ens permet acostar-nos virtualment al món de l'orde cartoixà.

La Cartoixa

Tots aquells que estímem Poblet, el Cister i, per extensió, la vida monàstica en general perquè hi trobem en la seva espiritualitat un camí de perfecció i un exemple que ens pot ajudar en la nostra pròpia vida, ens hem sentit interessats algun cop pels cartoixans. A Catalunya tenim una cartoixa masculina molt a la vora de Barcelona: Nostra Senyora de Montalegre (terme municipal de Tiana). I dins de l'àmbit territorial de parla catalana, al País Valencià, en tenim una altra de femenina també relativament a prop: Santa Maria de Benifaçà (Vinaròs).

Potser és l'orde dels cartoixans la qui porta més radicalment el carisma monàstic fins a les darreres conseqüències. No reben visites -només dels familiars dos cops l'any- ni mantenen contactes epistolars habituals; no tenen cap contacte pastoral amb l'exterior. Viuen la solitud i el silenci en una combinació equilibrada de vida eremítica i comunitària. D'una banda passen molt de temps a la seva cel·la on fins i tot dinen i sopen. La cel·la és àmplia i molt austera; també tenen vida comunitària ja que a la pregària de l'ofici, a la missa conventual i a l'àpat del migdia dels diumenges i de les festes es troben tots



junts. A tot plegat cal afegir-hi el passeig setmanal en grup. Amb tot es pot afirmar que l'orde cartoixà és el més radical des del punt de vista monàstic. Un detall: en la seva renúncia s'hi compta fins i tot la música. Els oficis els canten *sola et rotunda voce* (només amb la veu).

Precisament per aquesta volguda radicalitat dels 450 monjos i monges cartoixans actuals sobta el magnífic web amb què els interessats poden informar-se sobre l'orde fundat per Sant Bru al segle XII. Hi poden accedir a través l'adreça següent:

<http://www.chartreux.org>

Tot i que l'adreça s'ha de posar en francès des de la pàgina inicial es pot clicar la versió en espanyol, anglès, italià o alemany.

Diem que sobta aquest web perquè

t'avisen des del començament que els seus monestirs no es visiten, no tenen

monestir en particular. Aquelles cartoixes que disposen d'un web propi, com és el

cas d'Aula Dei, a la vora de Saragossa, o la de Parkminster (Gran Bretanya) la tenen en aquest apartat. Les 19 cases de cartoixans (370 monjos) i les 5 cases de cartoixanes (75 monges) es poden identificar en aquest apartat. Hi ha un bon repertori de fotografies virtuals per poder assabentar-se del seu estil de vida.

Anar més enllà

Però la web no només ens informa del que podria ser considerat com a més epidèrmic sinó que ens permet anar més enllà. Ens permet saber el sistema de govern de l'orde i ens posa a l'abast una part dels seus estatuts. La llàstima és que, si més no de moment, aquests estatuts només estan registrats en llengua anglesa, llevat d'alguns extractes que són en espanyol.

Potser l'apartat que pot resultar de més interès és el que posa al nostre abast una selecció de textos espirituals sobre la vida cartoixana en particular i sobre la vida monàstica en general. També inclou una bibliografia sobre els cartoixans i alguns enllaços d'interès catòlic a l'àrea francòfona.

Cristòfol-A. Trepal



Els cartoixos passen moltes hores a la seva cel·la que és molt àmplia. A la "Grande Chartreuse" la cel·la té dos pisos amb un rebedor i una cambra amb el cubículum, l'espai de pregària i una taula. Al pis inferior el taller per realitzar-hi treballs manuals. També tenen un petit passadís cobert que dona a un petit jardí personal que cultiva cada monjo.

hostatgeria i que no mantindran correspondència amb ningú si no es tracta d'un intent de contacte sobre una possible vocació al seu estil de vida.

El mapa del web

Per aquell o aquella que desconeguin l'essencial de la vida cartoixa es convenient iniciar-se clicant l'apartat "Quienes son los monjes y monjas cartujos". Qui ja disposi d'una informació bàsica pot clicar directament "la orden de los cartujos". Podrà accedir a informació sobre la història de l'orde, un mapa de la seva distribució en el món i un quadre en el qual podrà clicar cada